

SĄSIUVAS

VIENŪLIKTAS

TĖVYNĖS
SARGAS.

MENESINIS LAIKRAŠTIS

paskirtas dvasiškam ir medžiagiškam Lietuvių
tautos sulaikymui par jos apšvietimą.

MENŪ 1896 LAPKRITIS

TILŽEJE.

Nũ Rėdystės.

Ponui N. Zaverzyje. Penkius rublius ant „Tėvynės Sargo“ reikalų apturėjome. Ačiu! Galime ir toliaus Tamistai tarnaiti, paliekant 10⁰/₀ dėl tėvynės reikalų.

J. M. p. Virbalui. P. Aukupaitis tris rublius mums idavė. Su tokią išlygą ir daugiaus, jei nori, galime amistai pargabenti.

J. M. kun. Liassbergiui. Tamistos laiškus suradome ir prasidžiugę straipsnius 10^{mė} sąsiuvę patalpinome. Tamistos korrespondencijos visiems lietuviams yra meilios ir svarbios, dėlto prašome ir ant tolesnio laiko mūsų neapleisti. Visus išėjusius numerius Tamistai išsiuntėme.

J. M. p. Aukupaičiui. Dėl išplatavimo „Tėvynės Sargo“ po Vilniaus ir Suvalkų redybas galime Tamistai pristatyti, kiek tikt nori, po 10 kapeikų už kiekvieną egzempliorį.

Nũ Naujų metų redaktoriumi šio laikraščio bus Jo mylista Tilžės Džekonas, kunigas Januskuskis; dėlto dabar jau prašome rankraščius ir pinigų susiūsti ant jo vardo, pagal šio antrašo: **Hochwürden A. Januskovski. Propst und Dekan. Tilsit, Wasserstr.**

Laikraščio krautuvė Tilžėje prie p. Lapino (spaustuvėje p. Šenkes) ir Klaipėdoje prie p. Baršacio (zakristijono ir knygų pardavėjo).

TĖVYNĖS SARGAS.

„Mylėk V. Dievą už visa labiausiai,
 „Artimą kaip pats save, o
 „Tėvynę už savę daugiausiai.“

Išeina ant mėnesio vieną kartą. Metine prekė ant vietos 1 rublis;
 prusineis pinigais 2 m. 20 pf. Į Ameriką su prisiuntimu 1 dol.
 Atskyras numeris ant vietos 10 kap.,

Į t a l p a.

I.	Kas lieka mums daryti jau gavus ir da negavus spaudos? Vaisgantas.	1	žodynas“ kunigo A. Kossar- ževskio?)	16
	Kur išganymas? arba paviršiumi amžiaus klausimų. Libretto iš keturių aktų. Parašė Maironis.	7	Kas girdėtis? A. J. Iš Mosėdžio. Tasai. Iš Telšių apygardos. Vaisg. Lietuvei Anglijoj'. K Strelankis.	22
	Antsargybos. (4. P. Montvillo staklės Šėtose. Vaisgantas. 5. Naujas vertimas Šventraščio į lietuvišką kalbą. 6. Kame yra „Maskoliškai—Lietuviškas		Kunigas Antanas Strazdas. Vaisgantas	33
			Mūsų raštai „Varpas. “Vaisg.	38
			II. Patarmės dėl staliorių. A. D.	43
			Atitaisymas klaidų	47
			Apgarsinimai	48

I.

Kas lieka mums daryti jau gavus ir da negavus spaudos?

Kam rupi Lietuvos gerovė, kas prie apšvietos linkias, kaip augmenis prieš saulę, tas su karštą nekantrybę laukia pabaigos pirmojo didelio susirėmimo lietuvių su maskolišką valdžią už lotyniškai-lietuvišką alfabeta. Jau nebėra jokios abejonės, jog lietuvei nepriėmė maskoliškai-lietuviško alfabeto, nebėra abejonės, jog ir nebepruims,

jei lygšiol nepriėmė. Žmonės graždankos savo kalboje nekėncia, gerai jau žino, jog turėjo ir gali turėti be kitų skriaudos nūsavę. Rėgis, ir maskolei susiprato nieko nepesia, pildamę piningus ant knygų su maskoliškomis litaromis; jau nū ilgo-ilgo laiko nebeisdavė nė vienos knygos, nebeapdovanojo mus nė vienu pamokslu mūsų kalboje. Knygos seniaus išleistos, arba pusta suverstos į kruvą Vilniuje ir Kaunę arba dūla mažesniosė kruvelėse žmonių mokyklose. Šios paskutinės savo valdytojų-mokytojų ypatose pradėjo nebekęsti lietuviškų knygų, rašytų gudiškomis litaromis, labiau už pačius lietuvius. Nedyvai! tas pats nereikalingas daiktas, jei jo negali tūjaus išmesti, kad tau nebekliutu, pasidaro labai nebedoru, nebeapkenčiamu. Teip-pat ir tos knygos žemųjų mokyklų šėpose užima tik vietą ir erzina ponus mokytojus. Daugumas iš jų senei butu sudeginę, kad nereiktu parašyti, kur dėjo, daugumas melstė-meldė aplankančius inspektorius leisti „poštati ich k čortowoj materi!“ (išleisti prie velnio motynos). O, kad-gi jie senei butu susipratė tą padaryti, nes tur but niekas iš skaitytojų neabejos, jog ten tik joms vieta; kiek tai kunigų butu pasilikę nenubaustų, kiek vaikų ašarų nepralietų, kad vertė jūs nešioties „Aukso Altorius“ su maskoliškomis litaromis, kiek keiksmų butu neapsunkinę nelemtos atminties išdavėjų katalikystės kunigų Senčikauskio, Malyševyčės ir kitų tokių! Kartais leidžia išdalyjimą žmonėms, bet pas anūs veikei praniksta nė žymės nepalikusios.

[Austa mums vilties žvaigždelė, jog nebeužilgo

apturėsime laisvę aiškei, be baimės nešioties lietuviškas maldakniuges, aiškei ant stalo laikyti laikraščius ir tt. Vienok su atgavimu spaudos nebaigiās mūsų reikalavimai; o, da tol gražu, kol mus užganėdins! Atgavimas spaudos, tai tik pirmoji išgrajita kova. Kareivėi pasakoja, jog kovoje pasisekimas, pirmą kartą susiriamant, labai daug sveria; žmogus, gird, kaip apsvaigsto nū stiprų geraldų; jam linksma, vargus užmiršta; vilties pilnas kimba ant priešo neabejodamas, jog ir vėl pergalės. Ta išgrajita kova tegu mus teipo-gi pripildo linksmumu, tegu bus užmokesniu už pakeltą didelį vargą, už didelį rupestį. Bet vienkart neapsvaigina, tikt padrašina. Tegu neapsvaigina, idant rankos mums nesutėptu, bet padrašinus veda toliaus pėdą po pėdo atkariauti savo liūsybę, tiesą po tiesos atimdinėti nū skriaudikų. Jei spaudą sugražins, tai da neužlopys skylės mūsų gyvenimę. Mūsų kalba iš visur išstumta, turės atgauti vėl tas pačias vietas: ir žemošiosę mokyklosę ir vidurinę (gimnazijosę), ir augštosiosę — visūtinę (universitetusę) gauti katedrą; da-gi sudusę ir kitosę rėdo kanceliarijosę. Apie bažnyčias nekalbu: viliūs ten gerą valią sugriž mūsų kalba, gryna ir skambi. Liks mums iskariauti, idant visi Lietuvoje činauninkai mokėtu vietinės kalbos, o mes tadą bepasibjaurėjimo mokysimies maskoliškos, kaipo viešpataujančios kalbos, kad galėtumime netylėti, kitur nuvykę su savo reikalais, kad mūsų svetur be tik „talamočius“ neapgaudinėtu. Liks atjieskoti lygybę katalikų su prasoslavais, laisvės gauti vietas

savo tėvynėje, o ne kur-ten Siberijoje; apskritai sakant — laisvę katalikui ir katalikystei. Ar-gi ne skriaudu matyti savo tėvynę apleistą gerųjų jos sunų — mokytų lietuvių? seniaus iš geros valios, vien tik iš paikystės, bėgo iš tėvynės, arba, kas da blogiau, pasiliko čė pat žėisti aną ir pudyti; buvo tai mūsų brolei, kuriems sekės prasigyventi, apsišviesti, bajorystę įgyti; tie jau nebrokavo Lietuvos, vertą esančios but jų motyną-tėvynę, tie pūlo prie lenkų, gadino savo kalbą ir tt. Dabar, Dievui deku, svietas suėjo į protą: ir apsišvietęs, ir pralobęs geistu pasilikti čėn pat dėl garbės ir naudos savo viengėncių, bet jūs par nevalią išgena tolyn į Gudiją, kur jie patįs susi-gudija, o čė pasilikę vieni prasti žmonelės vėl yra gudijimu žudomi. Vylės priešas žmones, be vadų paliktus, greit sugudysias, bet apsiriko, atradęs žemaitišką prisirišimą prie savo senovės ir stambumą jos apgynimę: lietuvei lyg šiol tvėrė ir beapšviestų vadų; bet jiems kaskart sunkiaus išsisaugoti prastu savo protu kaskart tankiaus užstatomų pinklių. Tegu-gi neužmiršta ir nenu-stoja jiems rupėti atgauti lietuviams-katalikams laisvę pasilikimo Tėvynėje čėnauninkų vietosę. Ir da daug kitų tiesų liks mums atsiimti nū maskolių, bet spaudos neturedamę negalime nė pradėti karę; už tat spauda teip geidžiama.

Jeigu-gi nedūk, Dievė „Gosudarstvienyj soviet“ atmestu ministerijos perstatymą ir toliaus lieptu vietinę mūsų administraciją žudyti persekiojimu už lietuviškas knįgas, neleisti saviškai apsišviesti, tai belieka mums tas pats elgimos budas, koks

ir lyg šiol buvo, tiktai dešimteriopai karštesnis. Pylėme mes neturtingi pinigūs ant laikraščių — pilkime da daugiau; rašėjei par vasar savo kambariūse mažai tematė saulės — tegu ir visiškai nemato, kol neužtekės saulė visai tėvynei; skaitėme laikraščius — dūkime dabar ir kitiems, rinkimies į kupetas dėl skaitymo, dėl išrišymo, dėl apsvartymo visokių užmanymų, kaip reikia apsiginti. Vienu žodžiu sakant, švieskimies, švieskimies, nors mus kažin kaip trukdytu ir gandintu; nereikia par daug drebėti: kailio gyvam juk nenulups, o kiekvienas kantėjimas už tėvynę bus brolių meilę užmokamas, kiekviena išlieta ašara, bus įdėta į tautišką išdą, kaipo brangus perlas. —/

Gausei kurstydame, idant šviesei liepsnotus Lietuvos dvasia ir šviesa užsienyje, idant ir iš ten mus šildytu ir šviestu, mes turime nedūti išėiti „lietuviškam klausimui“ iš kasdieninių valdžios rupesčių. Lietuvių raštų maskoliški laikraščėi nepriėma, nes daugiau tokių Lamanskių nerasi, lieka mums vienas dalykas — siuntinėjimas ir siuntinėjimas visokių prašymų į visas šalis. Protingai „prašyti“ negėda; galima prašymą teip sustatyti, jog jis išrodys greičiaus reikalavimu, negu meldimu milistų. Pasiremdame ant tikrų atsitikimų, mes rodysime valdžei, jog protas, liogika, teisybė to reikalauja. Jei mūsų pačių neklauso ministerija nė caras, tai turime prisiartinti prie naujojo mūsų gubernatoriaus p. Suchodolskio, kaip sako, gero žmogaus. Jį apšviesti priderančiai, anam skūsties, jį prašyti užstojimo; kad vietinė valdžia persitikrins, jog tai reikalas

didžiausis ir iš atžvilgio į pačią viešpatystę, tai pats gubernijos viršininkas pradės savo metinę atskaitosę prieš ministeriją reikalauti, rodyti; gal vietinės valdžios balso greičiaus paklausyt. Tai-gi brolei, nesulaukę lyg Naujų Metų sugražinimo spaudos, grūskite prašymus pas gubernatorių, generalgubernatorių, ministrus, carą, carienę, cenzurą, upravenie po dielam piečati. Ne tiek ėe svarbu, ar labai gudrei bus paremti prašymai, kiek svarbu, kiek balsų atsiliepia, kiek Lietuvoje yra nenorinčių buti be spaudos. Žinoma neapleisti prakės pakelti balsą ir svetimūse laikraščiuose įpatingai maskoliškūse, kiek prisileis; tegu visi žino, pasauleje esant kampa žmonelių, lietuveis vadinamų, su neužganėdintais troškimais. Jei užstoja už Armenus ir Kreto gyventojus, gal ilgainiū užstos kas ir už mus. Neužstos, tai patį iškariausime, ne mes, tai mūsų vaikai. Da vieną užmanymą padūda p. K. L. „Varpo“ N. 5. Jis rodija siuntinėti kūdaugiausei rankraščių į Glavnoje Upr. po d. piečati. Geras užmanymas, kaipo da vienas budas graužimo galvos vyresnybei. P. Š—s N. 7. atšaukia aną užmanymą, tardams, jog užsiemę taisymu rankraščių, apleis pačius laikraščius, nū kurių vienų priguli laukti gero vaisiaus. Ir tai tiesa. Bet p. p. Š—s ir K. L. vis vienas kitam nesipriešina. Aš nemislyju. p. K. L. norėjusį laikraščiams skriaudos, par atitraukimą nū jų darbininkų; jei teip butu manęs, butu panašus į Trišką, kurs durdams rankoves nusikirpo skvernus. Ne! laikraščių sandarbininkai tegu sau žino savo darbą; bet ir be jų turime žmones,

išleidžiančius kas met po keletą knygelių dvasiškos ir svietiškos įtalpos; tegu sau tokie pirma mėgintu nuleisti į Upravleniję, o kad paskui išdūs užrubežyje tą pačią, tai jam nėkokio atsakymo nebus, galės aiškei girtis tą padaręs. Kas kita talpinti savo veikalą laikrastyje, tai butu aiškus parodymas, jog priguli prie sandarbininkų. Veltū p. S—s atšaukia niekam nekenkiantį, o naudingą užmanymą. —

Kur Išganymas?

arba

Paviršiumi amžiaus klausimų.

Libretto iš keturių aktų.

Parašė *Maironis*.

Pirmas aktas.

Vidurdienis. Saulė šviečia. Sodas. Maži vaikai parbėga su motyną par sceną, teip dainūdami: 1oji veiklė.

Pirmasis.

Kaip-gi saulutė blizga gražei!

Antrasis.

Lukštena žiedus jos spindulei!

Trečioji mergytė.

Pievos žaliūja ir plevesūja,

Ketvirtoji.

O plaštakėlei orę siubūja!

Visi kartu.

Pievos žaliūja ir plevesūja,

O plaštakėlei orę siubūja!

Pirmasis.

Čilba paukštyčiai, skrysta augštai.

Antrasis.

Linksmina žmones saldus balsai.

Trečioji.

Saulei giedokime, rankomis plokime

Ketvirtoji.

Ir apsikaišę žiedus nešiokime!

Visi kartu.

Saulei giedokime, rankomis plokime

Ir apsikaišę žiedus nešiokime!

Motyna.

Vis tai, vis surėdė vien Augščiausias Dievas,

Jis uždegęs saulę teip išpynė pievas!

Visi vaikai kartu.

Vis tai, vis surėdė vien Augščiausias Dievas,

Jis uždegęs saulę teip išpynė pievas!

Pirmasis.

Bet debesys jūdas padangėmis traukė,

Antrasis.

Ir griovė perkunas ir metė žaibus!

Trečioji.

Ir žmonės iš baimės vien smerčio sau laukė!

Ketvirtoji.

Ar Dievas tai rėdė? Ar Dievas baisus?

Visi kartu.

Kad griovė perkunas ir metė žaibus,

Ar Dievas teip rėdė! Ar Dievas baisus?

Motyna.

Vis tai, vis surėdė vien geriausias Dievas;

Jis gaivino orą ir pagirdė pievas.

Visi vaikai kartu.

Vis tai, vis surėdė vien geriausias Dievas,

Jis gaivino orą ir pagirdė pievas!

(Vaikai ir motyna nū scenos išnyksta.)

2ji veiklė.

Zonis, (kurs nematomas aniems lygšiolei tylėjo pasirėmęs į medį.)

Nekalta kudikystė!. Jai niekas nerupi;

Po sparnų matušėlės lyg paukštis sau tupi!

Nepažįstamos jai skaudžios dvasios karionės,

Ką teip vargina, spaudžia ir pargali žmones!

O vienok nelaimingas tas laikas ateis:

Praregės nenorėjus. Tada sopuleis

Jai krutinę įgels netikybės žaltys,

Ir ji Dievo, kaip aš, danguje nematys!

Kaip laimingas sau bučiau, kad vėlei tikėčiau,
 Kad tą šventą jaunystę gražinti galėčiau!
 Bet išblyško aušra, nes diena jau užšvito;
 Bet ir kelias pražuvo ir n'ėra man kito! . .

(Par tą laiką užėina ant scenos Marys.) 3ji veiklė.

Marys.

Tu vis lyg' ko jieškai! Tau gailu jaunystės,
 Tau gailu sapnų nekaltos melagystės!
 Ar kudikiu buti nustosi kada?
 Ar žemės nebus niekados tau gana?
 Praėjo aklos jau tikybos laikai —
 Kam trokšti tamsybės, kad tiesą matai,
 Kam jieškai dangaus, kad be jo mums gerai?

Zonis.

Bijau tavo proto kaip peilio skaudaus:
 Jis man nenutildys to balso vidaus,
 Kurs sako teip aiškei, jog gema žmogus
 Nevien užganėdinti norus žemus!
 Ar veltū įkvėpta į karštą krutinę
 Ta jausmų plačių gilmė teip begalinė?
 Ar veltū daug trokšta nesoti širdis
 Ir kelia nū žemės į augštą akis?
 Tikėti šendiena ir man gal sunku! . .
 Bet eiti be tikslo šios žemės keliu?
 Be tikslo augštesnio? . . O ne, negaliu!

Marys.

Be tikslo augštenio? O kiek tai žmonių
 Gyvena ir miega be norų tokių;
 O ką? ar jiems negerai?
 Gyvenimas trumpas kaip sapnas saldus!
 O kas ten po smerčio? Gal nieko nebus!
 Kam galvą sau laužt apie tai?!
 Geriaus pasakyk, moteriškė graži
 Su tais amoriukais... iš kur-gi tai ji?
 Ar butu brangi jos širdis?
 Kad žengia — deivė! O tie tamsūs plaukai!
 Lyg gundina rodos piktasis patsai,
 Gali pražiurėti akis!

(Girdėtis iš tolo giedant mergaitę malonei, jautrei ir pakilei, bet žodžių suprasti negalima. Zonis ir Marys klausos. Giesmė eina artyn. Ant galo nutyla. Po valandėlės.)

Zonis.

O, kaip ta dušia giesmę jausmingą
 Žadina viltį — malonę!
 Ar-gi jau butu ji teip galinga,
 Kad nuramintu skaudžią karionę?
 Kaip tikėti norėčiau,
 Jog mylėti galėčiau
 Be rupesčio, amžeis, gilei!
 Gal jau antro gražaus nereikėtu dangaus!
 Gal nušvistu ir tamsūs kelei!

(Girdėtis vėl mergaitę giedant kas kartą arlyn, bet žodžių vis dar suprasti negalima. Zonis ir Marys nutilę klausos; ant galo pusaiškei galima suprasti.)

Tarp pakalnių plačių žalias medis lingūjas;
 Du balandžiu meilingai bučiūjas!

4 veiklė.

Graži (jau ant scenos).

Ant kranto Nerbuddos pavėsei banano
 Keleivį par kaitrą vadina;
 Ten Gangeso vandenį dušias išgano
 Ir jas į Nirvaną masina!
 Po medžeis alyvų, kur palmų viršunės
 Užmato ribas Kandagaso,
 Prisėsk padumoti saldžei ant alkunės,
 Kaip Višnu ten dangų atdaro!
 Kaip gerdamas balsimą ir timijamą,
 Vijaza ten Nalį dainavo;
 Graži Damadzantė, kaip liepė jai Brama,
 Už tai ji sapnę pabučiavo!

(po valandėlės.)

Kas be meilės užbaigs trumpą žemės kelionę,
 Neapkaitinę savo krutinės,
 Ar suprasti galės šventą ugnį malonę,
 Dėl kurios n'era dvasios gelžinės,
 Kurios neuždegtu jinai,
 Kaip perkuno žaibai,
 Liepsną pabučiavus karštai!
 Ir kaip sapnas gražus,
 Ji par amžius išbus!
 Pabučiavimas jos — tai dangus!

Motynėlė graži, tu pasaulė plačioji!
 Supratai savo tikslą gražiausį:
 Apsikaišius žiedais apie meilę dumoji
 Ir manęs, ar aš myliu, lyg g' klaus! —
 Norėčiau, gražioji, mylėti,
 Kad galėčiau tikėti,
 Sau amžiną draugą atspėti!
 Prie krutinės karštos glausčiau jį visados,
 Ir nereiktu jam meilės kitos!

(Čia tiktai pasergi Zonį ir nutyla).

Zonis.

Kas nors tu esi, gydai mano kančias!
 Giedok! Kam nustojei giedoti?
 Ko trokšta širdis, gal nors kartą supras —
 Nors kartą nustos, gal vaitoti!
 Giedok, o, giedok! Tavo balsas jautrus
 Teip parima širdį kiaurai!
 Jau rodos tikiu, joguei arti dangus,
 Jog rausta užtemę rytai!
 Aš noriu tikėti,
 Aš noriu mylėti,
 Aš noriu par amžius vien meilę girdėti: —
 Juk jau tikslo augštesnio nebus!
 Kad vargsta teip žmonės,
 Kad žudo karionės,
 Sesutė, buk aniolu mano kelionės!
 Nuramink, užmigdyk man skausmus!

Graži.

Kas tavęs nemylėtu,
 Ar širdį turėtu?
 Aš myliu, nes teip liepia širdis jau akla!
 Ir minėsiu tą vieną
 Brangiausią man dieną,
 Kad prisiekiau tavęs neapleisti jau niekada!

Marys (kurio Graži už medžio buvo nemačiusi).

Niekadą?
 Cha, cha, cha!

(Uždanga nusileidžia).

Antrasis aktas.

1 veiklė.

(Choras eidamas par scena):

Trumpos žemės linksmybės,
 Kaip žolelės laukų:
 Vysta veido grožybės,
 Bijo ryto miglų.
 Eina dienos ir metai,
 Daužo audros, verpetai,
 Tik vyras šalnas išturės!
 Bet žolelė gražioji
 Ir mergaitė silpnoji
 Paliks be kasų ir garbės!
 Trumpos žemės linksmybės,
 Kaip žolelės laukų:
 Vysta veido grožybės,
 Bijo ryto miglų!
 Smerčio dalgis užšvis;
 Mėlinases akis
 Užmerks, kaip užmerkė kitiems!
 Vienas vardas paliks...
 Ką po smerčio sutiks,
 Ne mums tai žinoti menkiems!

2 veiklė.

Zonis (ant scenos pasirodęs).

Nū žemės teip, rodos, norėjau mažai:
 Tik atilsio trumpo, kaip sapno saldaus.
 Pavydžia ir to... Tesižino jinai!
 Bet man kas-gi lieka? Kas lieka toliaus?
 Tu, Aniole mano, sapnūtas slapčia,
 Buvai man atdarius nežinomą šalį!..
 Bet kam atminimais sloginti savę?
 Negriš! Jau negriš, kas sugrižti negali!..
 Jieškojau aš laimės, bet tavo žmona!
 Mylėjau, kiek gali mylėti širdis:
 Šendieną tos meilės jau tau negana,
 Šendieną Marys tau bučiūja akis!
 O, buk sau laiminga, jei buti galėsi;
 Bet ar-gi Marys tavo širdį supras?

Ar jis teip mylės? O, ir tu gal kentėsi,
Ir mano suprasi be miego kančias!

(Girdėtis daug balsų negerai sutariančių, kaskartą artyn.)
3 veiklė.

(Ukininkai-vargdienei vyrai, moteris, vaikai eina par scena, teip giedodami).

Ukų ir kraštą galingiems palikę,
Eisme kur akis ir kojos nuves;
Gal nors ant kryžkelio laimę sutikę,
Kiauras pakreipsime sau kepures!
Sveikos tėvų pasilikkite šalįs,
Ašarą, prakaitu mūsų aplietos!
Vargšą visur užmatys Visagalės...
Kitos priglaus nepažįstamos vietos!
N'era teisybės dėl vargšo žmogaus:
Auksas tik viską ir gali ir daro;
Ponai ir valdžios dėl pilvo ėdraus
Vargdienį — žmogų kaip šunį išvaro!..
Vyrai, jus ažuškai!

Moters, jus skarmalai!

Puspliki

Tekini

Jus vaikai —

Žiogai!

Trauksme į kelią kaskartą tolyn,
Barkšos mums kaulai kasdieną nūgyn,
Gal užsidirbsime nors ant sausos
Dūnos jūdos!

Zonis.

Į kokias tai traukiate, brolei, šalis?
Iš ko ta rustybė ant pailgo veido!
Ir jus gal nuvylė sapnūta viltis?
Ar Viešpats maldų neišklauso?... apleido?..

Vargdienei.

Ne Dievas apleido, tik žmonės pikti;
Užtektu juk vietos ant žemės plačios;
Bet virgdō didžturčiai; jų dūna karti;
Ir kaip-gi čē vargšui viltis nenustos?
Gerai sau ponaičems, kad rumai ju žiba:
Gal švilpauti dainas: jiems dirba tarnai;
Bet vargšui lopai ant pečių vien tik kyba,

Ir jam vien Amerika kvėpa tiktai!
 Marys pargabeno sau kokią ten Marę:
 Ant pokilių reikia nemaž piningų;
 Mus verkiant nū žemės už skolą pavarė,
 Ir eik po velneis iš pastogio tėvų.

Zonis.

Matau, neteisingas dėl jusu Marys,
 Bet ar-gi čia vietos nebėra be jo?
 Pakęskite! Laikas piktus suvaldys:
 Atraste teisybę... ne šendien, — ryto!

Vargdienei.

Ryto, ne ryto! Šendien laikas į kelią!
 Sudiev dykadūnems! Sudiev tau šalėlė!
 (išeina) 4 veiklė.

Zonis.

Teip rustingi tie žmonės, be kų jie kalti?
 Ar kad rankos puslėtos ir pirštai nutrukę?
 Iš jų prakaito kraujo tu vyną geri,
 Jie į svetimą šalį keliauja aprukę!
 Ką-gi meilės jieškoti, sapnūti saldžei,
 Kad tiek vargšų be dūnos, be stogo keliauja,
 Prakaitavę par kiauras naktis vargdienei,
 Visą uždarbį gali suimti į saują!
 Kad didžturčei be rupesčio lūšia bubnus,
 Kad šimtais leidžia grašį pò svetimą šalį,
 Vargšas ašaras geria ir valgo pelus,
 Ir teisybės gerūju atrasti negali!
 O tos žaizdos teip skaudžios ar vienos tiktai.
 Ir teip spaudžia ir graužia, ir virgdo žmoniją?
 O, pažvelgk tik plačiau! Ką ant žemės matai?
 Spaudžia tautos tautas ir naikina ir rija!
 Galės viršus visur.. Kruvini jos kelei!
 Tai karionė už buvį, kaip Darvinas sako;
 Ne, ne meilės jieškoti, sapnūti saldžei,
 Reikia vaisto žaizdoms, reikia naujo mums tako!

(Girdėtis už scenos kaskartą artyn dainūjant.)

Gaudeamus igitur, juvenes dum sumus,
 Post jucundam juventutem,
 Post molestam senectutem,
 Nos habebit humus.

5 veiklė.

(Studentai ant scenos.)

Vita nostra brevis est, brevi finietur,
Venit mors velociter,
Rapit nos atrociter,
Nemini parceretur.

Vivant omnes virgines, faciles, formosae,
Vivant et mulieres
Tenerae, amabiles,
Bonae, laboriosae.

Pereat tristicia, pereant osores,
Pereat diabolus, quivis antiburschius
Atque irrisores.

Zonis.

Ne tai jau giesmei! Ne tai išpultu, brolei,
Skambēt iš krutinēs jaunos!
Girdējo amžeis jaunimas teip ligšiolei,
Bet ar-gi ilgai teip giedos?
Kad žmonija kasdienā vaitoja baisiaus,
Ar dainūti be rupesčio teip ir toliaus?
Žmonijos dejavimai...
Jusų jūkavimai —
Argi reikia ironijos daugiau?

Studentai.

Jei „requiem“ nori raudoti, raudok,
Tik mums tu šešeis jūdais neužstok:
Dēl verksmų bus laiko gana!
Ar ne! Jei kā naują dainūti turi?
Užtraukk... Jei patiks, mes pritarsme visi,
Neteip gal skaudēs tau galva!

Zonis.

Gerai! Uždainīsiu aš giesmę jums naują,
Tik vien neteip linksmā, kaip laukiate jus.
Jei esate vyrai, sujūdjis ji kraujā, —
Jei vis dar vaikai, tai ant vējo pražus!

~~~~~
Kas vargdienī — žmogū, beturtī priglaus?
Kad nulemta rumams žibėti?
Kas širdī parodys dēl vargšo tamsaus?
Kad n'era už tai kam mokėti?

Bepigu turtingam; jis auksą paskleis,
 Šimtai sieks jam ranką bučiūti;
 Bedūnei jam lauką eis dirbti bureis,
 O jis pasiliks sau kekšūti.
 Kame-gi teisybė? Ar žmonės visi
 Nelygūs, ar vargšas, ar ponas?
 Kodėl-gi vienam šviečia rumai augšti,
 Kitam-gi užlopitas šonas?
 Lygybę, liūsybę, brolystę visu:
 Šitai, ką giedoti jaunimui!
 Tegul-gi ir turtai ir jungas vargu
 Bus lygus visam sutvėrimui!

(Pa kutines eiles pradeda pusbalsiu niuniūti ir studentai; tūtarpu pradeda pasirodyti iš užpakalio tamsūs šešėli, kurie teippat rustai pritaria. Zonis kaskartą gieda karščiaus; studentai ir šešėli pradeda garsei pritarti.) .!

Užtrauksme naują giesmę, brolei,
 Kurią jaunimas tik supras;
 Neteip dainūsme kaip ligšiolei,
 Kitas auklėsime dumas!
 Drąsei, augštai
 Pakils balsai,
 Uždegs šalčiausį kraują;
 Pakils darbai,
 Užšvis žaibai,
 Pradės gadynę naują!
 Į darbą, brolei, vyrs į vyrą,
 Drąsei su noru teip gražum',
 Paimsme kardą, mokslą, lyrą
 Ir žengsme jau nauju keliu!
 Drąsei, augštai
 Pakils balsai,
 Uždegs šalčiausį kraują; ir tt.

(Uždanga nusileidžia. Balsai dar girdėtis, bet neiškūs nors baisūs.)
 (Toliaus bus.)

Ant sargybos.

P. Montvilo staklės Šėtosė.

4. Pranešėjas žinių lenkiškam laikraščiu „Kraj'ui“ iš Ukmargės apskričio p. Žemaitis N 31 patalpino šiokią žinią: „17 d. liepos mėnesio miestelyje Šėtosė Ukmargės

apsk., buvo pašvęsti ir atidaryti audimo varstotai, įtaisyti kaštu ir triusą p. Jūzapo Mantvilo. Yra tai labai linksmas atsitikimas vietinėse mūsų gyvenimo sanlygose, nes beabėjonės parems lavinimos, vienos iš svarbiųjų šakų smulkios sodų amatninkystės. Į, p. Montvilo varstotus priema kaip vyrus, teip ir moteris. Kitusė viešpatystės kraštusė smulki pramonystė po priglobstą žemininkų ir draugysčių, šelpiama valdžios, įstabei lavinas. Galima patirti ant parodos Nižnij-Naugardę, kamę atsakas skyrius (kustarnyj) atkreipia atidą savo turtingumu, kokybę ir įvairumu parodymų. Paš mus smulki pramonystė pasilieka nūpūlus ir apleista, nors yra visos reikalingos lavinimos sanlygos. Mūsų žmonės darbštūs, netruksta jiems ir atsakančios pramonės. Gerai vedamę, tikrai neapsileistumėme kitais. Meili darbo dirva čė pasirodo mūsų ponioms. Kiek tai menkumo butu išnaukinta, kiek tai šeimynų galėtu išgelbėti nū išnykimo! Kiek tai jaunų žmonių, pilnų galės ir energijos, jieškančiųjų geresnio likimo kur ten užmarėse, pasiliktu mamie, vildamies ir čė pagerinti savo padėjimą. Turėkime viltį, jog geras p, Montvilo paveikslas ras daug pasekėjų; mes-gi siunčiame jam širdingą: „Dieve, laimink!“

Teip, teip: „Laimink, Dieve“! siunčia p. Montvilui ir „Tėvynės Sargas“, kurio širdis salsta prie mislies, jog Lietuvoje kaskart geriaus dedas. Iš visur švinta vilties žvaigždės. Nenusiminkime ir nesnauskime! P. Jūzapas Montvilas iš turtingos dvarponių šeimynos, yra vienas iš nedaugalio tikrai lietuviškųjų ponų, sugyvenusiųjų, sukepusiųjų, jei teip pasakysiu, su tą žemę, kuri jūs iškūselėjo, sugyvenęs ir susibičiūliavęs su tais žmonėmis, su kureis kartu prakaitą lieja. Ne vieta čė aiškei išgirti jį, nors ir vertas už pažiuras į gimtinį kraštą; įtaisymas audimo varstotų (staklių) bus jam tvirtu paminklu.

Iš visų amatninkystės šakų, audėjystė visudidžiausią turi ateitę. Lietuvei avis vaiso bureis, lietuvei vilnonais su mažais išimčiais visi dengias išdirbę savo rankomis. Sulygink tamę dalykę lietuvi su gudu (maskoliu). Nors naminė pramonystė ten augštai stovinti, vienok vilnonų išdirbimo jie nemoka! Valketos iš Rosiejos visi apsidarę jūdais arba rudais kortineis armiakais. Tie pigūs, dėl savo

tvirtumo vadinami-velnio kailiu, kortai yra perkamę pabirkosė, o ne namie audžiami. Žvairumo — nėkocio. Ne teip tarp latvių ir lietuvių: kas kraštelis, kas parapija, tai kitoniška „mada“, t. y. kitoniškas audimas viršutinių drabužių, išmislyjimas mergaičių — audejėlių. Tiktai stoka atsakančių įnagių neleidžia da labiaus išvairinti savo išdarbius, paponinti jūs be susilpninimo našumo. Lenkų karalystėje rankinės naujojo išmislo staklės yra platinamos po sodas. Audėjas arba audėja su jomis uždirdas po 10 rublių ant mėnėsio. Audeklas esąs niekur nemenkesnis už fabrikiškus, dagi tvirtesnis, nes dirbamas iš geros medžiagos. P. Montvilo užmanymas ir triusa tai geradėjystė mums. Vylimies, jog lietuvei tankei lankys Šėtas netik dėl gavimo uždarbio, bet ir dėl pasimokinimo. Neapleiskite geros progos! —

Naujas vertimas Šventraščio į lietuvišką kalbą.

5. Girdėjome ir pasidžiaugėm, jog lietuvei sukruoto ant galo rupinties apie išvertimą viso šventraščio į lietuvišką kalbą. Didelis tai darbas ir neišpasakyto svarbumo, kaip dėl mokytojų šv. tikėjimo, teip ir dėl platintojų geros literatūriškos kalbos.

Tarp tuleriopų rupesčių apie tikėjimo dalykus pirmąją vietą užima rupestis apie užlaikymą religijos senoviškamė grynūmė ir apie padavimą jos žmonėms kū puikiausiu budu: čė reikia suprasti kalbos švelnumą pačiamė Dievo žodžio apsakynėjime, idant klausytojei jaustu, jog tai yra Meilės mokslas; toliaus, kalbos grynūmą, idant klausytojei jaustu jog tai yra nūsavis, brangus turtas. Jūkinga butu rupinties apie visą tą, paliėkant patį šalteni suterštą, svečią, Krikščioniško mokslo šalteniū yra šv. Raštas; jo tadą užlaikymas priderančioje patogybėje: grynūmė ir saviškumė — yra pirmąją dvasiškujų uždūčią.

Kiekviena apšviestėse žmonių gentis prisisavino tą šalteni: ten sutilpusius dalykus apvilko savo rubais arba, aiškiaus sakant, nesukraipydamos š. Rašto tiesų, apsakė jas savo kalbą. Dėlto visi brangiausio mūsų Išganytojo ir šventų jo Apaštalu žodžei klausytojui arba skaitytojui rodos, jog buvo ištarti stačėi į jo brolius, negi į graikus arba žydus, kurie jau teikės leisti mums pasinaudoti iš savo turto.

Rymiečių arba lotynų išsivertimas į savo kalbą (š. Jeronimas IV amžiuje) vadinasi „Vulgata“, t. y. apskelbta, išplatinta; ir iš tikrųjų, su mažais išimčiais visa Rymo — Katalikų Bažnyčia turi ją už savo, tik dėl parankumo išversdamąją į vietines kalbas.

Į lenkų kalbą Vulgatą nepargerai išvertė XVI amžiuje Kun. J. Vujekas jėzavitas, bet nū to laiko negalima nieko geresnio reikalauti. Tą vertimą Apaštališkas sostas užtvirtino ant provincijonališko synodo Piotrkovę.

Lietuvei teipogi turi š. Raštą savo kalboje, tik negali visi iš to naudoties, visupirmu dėlto, kad teip vadinama Biblija Chylinskio, Bretkūno (tarsi tebesanti rankraštyje Karaliaučiuje) ir da koks ten vertimas, atspausťas Berlynę (Biblija Chylinskio spausta Londone), perspausti beg ne Kiedainiūšę ar kitur kur, jau aš anų nebegaliu ir suvokti, — vis tai yra vertimai kreivatikių (daugiausi bambizų arba kalvinų, o Berlyniškė gal ir liuterų) ir tai iš pačių šaltenių. Paskutinis dalykas, žinoma, juk nepeikiamas; vienok, katalikų Bažnyčia liepia, verčiant šaltenius, veizdėtis į Vulgatos išsireiškimą, kaipo priimtą beveik visoje Bažnyčioje, kaipo tikrai išreiškiantį šaltenio prasmę. Taigi tūs vertimus vartoja tik maža lietuvių dalis — protestantiško tikėjimo. Didžiausi lietuvių dalis (2,000,000 prieš 200,000) — katalikai nū pat pradžios įvedimo krikščioniško tikėjimo, t. y. nū 1384 metų.

Gėda prisipažinti, kad katalikiškos Lietuvos kunigai par penkis šimtus metų apsakynėtu Dievo žodį lietuviams ir nepajustu reikalo išversti š. Raštą į jų kalbą, padaryti prieinamu vieną iš tikėjimo šaltenių! To išaiškinti niekaip kiteip negaliu, kaip tik nutardamas, jog turėjo apsakinėti nelietuviškai, bet tai vėl yra absurdum. Katalikiškas tikėjimas tarp visų pasaulės tautų yra varytoju civilizacijos prigimtais takais; begne par apsileidimą mūsų dvasiškųjų jis buvo kitonišku Lietuvoje? Vos tik pradžioje bėgančio šimtmečio sulaukėme vertimo Naujojo Sandaro, t. y. tos Biblijos dalios, be kurios krikščioniškas mokytojas negali nė žingsnio padaryti. Vyskupas J. Giedraitis, didelis žinovas senųjų kalbu, ipatingai hebrajieškos, buk išvertė, o Londono Biblijiška Draugystė išdavė Petrapylje. Jei pats vertimas atsako reikalavimams katalikų Bažnyčios, tai iš-

davimas visa pagadina. Išdūda jį protestantiška Draugystė, įkurta dėl platinimo š. Rašto po visus svieta užkampius, nes protestantai už savo pamatą tikėjimo laiko tyrimą pačių besimokijančiųjų vieno tik tikėjimo šaltenio — rašyto padavimo, apleisdamę — žodinį, iš eilių eiliomis. Dėlto-gi išleidžia be paaiškinimų, nes niekas ten neturi užmesti kitiems savo supratimą. Dėlto pas protestantus tamė dalykę, kiek galvų, tiek galvojimų, kartais—kiek šeimynų, tiek tikėjimų. Ne teip yra su Katalikišką Bažnyčią; ji neleidžia by mulkiui darkyti dievišką mokslą; jį tiria galvočiai, š. Dvasios pilni, o mums, paprastiems žmonėms, palieka tik klausyti, ką serganti nū paklydimų katalikišką Bažnyčią š. Dvasia par lupas Bažnyčios viršininkų pasako. Dėlto prie kiekvieno katalikiškai padaryto vertimo ir išdavimo prisijungia paaiškinimas sunkesniųjų vietų, arba komentarius. To neregime Giedraičio išdavimę. Kas da svarbesnei, tai tas pats vertimas da neužtvirtintas Apaštališko sosto ir, kaip toks, neturi ištikimybės (autoriteto). Regime tadą, jog Giedraičio Naujasis Sandaras, nors kataliko verstas ir pagal reikalavimus, turi visas pabudes protestantiškųjų vertimų; vyskupų padūtas mums vartojimui, tiktai kaip geriausias iš visų prastų. Kalba, nors, tiesa, už visų vertimų geresnė (sako, buk Bretkuno esant labai gera, bet kas aną išdūs?), vis-gi turi daugybę lenkiškų žodžių, sukrovimų žodžių, ištisu sakinių lenkiškų. Ant galo, ir tos dabar negausi kiteip, kaip auksu atsverdamas. Visi jaučia reikalą išleisti antrą kart. Išleisti teip pat? Da didesnė butu gėda par pusę amžiaus nepataisyti, ko netenka. Nebutu visiškai laudandae voluntatis, kurią be abejonės turėjo tikras mūsų tėvynainis Jūzapas Arnoldas kunigaikštis Giedraitis, Žemaičių Vyskupas (1803—1839). Pataisyti jo kalbą ir tai da maža; reikia atimti jam protestantišką pabudę; pataisius kalbą, kiek galima pagryninus, sulyginus su Vulgatą ir kitais pirmaiseis šalteneis, aprupenus komentorium pagal geresniųjų naujųjų autorių, toliaus užbengus versti senąjį Sandarą ir išmeldus visam tam patvirtinimą Apaštališko sosto, tai turėsime ant galo katalikišką š. Raštą, arba Bibliją, su kurią galės pasigirti ir prieš kitus.

Triusinėjančiųjų apie tą monumentališką veikalą neki-

toki esant mislis. Dievėgi, jiems padėk! Žinome, jog tai ne vienų metų darbas. Bepigu butu, kad išsirastu ir pas mus toks Jeronimas arba nors Vujekas! Bet kad anų lyg šiol neatsirado, priguli tą darbą nudirbti unitis viribus, sujungtomis sylomis, kaip senovėje 70 „Interpretes.“ Darbas bus, tiesa, sunkesnis, bet ko-gi darbštumas nepriveikia? Kiekvienas, išvertęs savo dalį, tegu sudeda į vieną kupetą; ją peržiūrės koku du iš karto didesniu kalbos žinovu ir padarys vienodumą visosę dalyse, vienodus sinonimus, atskančius vienodiems lotyniškiems. Tai jau turės visas įpatybes **vieno** vertėjo ir perrašius galės pristatyti augštesnei vietinei dvasiškai valdžei, o jos jau bus rupestis susinešti su Apaštališku sostu. Visa gal padaryti, sakau, par darbštumą. Kalbų žinovų, kurie galėtu išdūti paskutinį sudą teipo-gi mums nestoka.

Nū savęs pridursime, jog verčiant ar sulyginant išpūla turėti, kaip galima, daugiau lietuviškų, latviškų ir kitų vertimų. Lapą sulinkti par pusę; vienoje rašyti išverstą tekstą, antrojoje, greičiai, savo abejojimus, pasergėjimus pas kitus autorius, sinonimus, apskritai — visa tą, kas gali pritikti žinovams, sprensiantiems apie visus mažmožius. Jei iškart dviejose vietose yra dirbama, tai da geriau, nereikia nė vienam rankų nuleisti, tai darbas neprazuves, sutiks prie sulyginimo. Tegu tik nė vienas užbengęs ne kiša pirmajam spaudėjui: tai niekam bus vertas dalykas — atnaujinimas neužtvirtinto vertimo.*) —

Kamę yr „Maskoliškai — Lietuviškas žodynas“ kunigo Ambr. Kossarževskio?

6. Vyskupo Motiejaus laiką Žemaičiuose galėtumem prilyginti prie Adomo Mickevyčės laiko Vilniuje; kaip čė teip te apsireiškė didelis literatūriškas judėjimas. Dvasiški ir svietiški žemaičiai rankčiomis mokinos ir rašė. Daug jų veikalų atspausa, da daug pasilieka, kažin kamę, o juk metas jiems išvysti saulės šviesą. Štai girdžiu, jog garsus mokytas vyras, sąnarius Archeologiškos Draugystės kunigas Ambražiejus Kossarževskis arba, kaip žemaičiai ištaria —

*) Pasergėjimai to vertimo dalykūse yra priemami „Tėvynės Sargo“ ir apgarsinami. Kreipkities, kas patėmys kokius keblumus ar sunkumus. —

Kašarauckas (1822—1880), kurio rankraščių keletas tomų randas Kauno seminarijos knygynę, turėjęs parašęs maskoliškai — lietuvišką žodyną lyg žodžio (pastarojo) „ogonščiki.“ Po ištrėmimo jo iš Varnių, kamę buvo Moderatoriumi Rokytų klioštoriuje, 1863 m. į Siberiją, jo knygynas kliuvęs gentims Pavandenio parakvijoje; jie užlaikę klebonijoje, kamę tas žodynas buvęs da 1883 metūse, o prapūlęs tarp 1872—1883 metų. Pas ką atsirastu, prašome pristatyti par rankas ar tiesei į „Tėvynės Sargo“ redystę, kuri rodžei igys ji. —

Vaišgantas.

Kas girdėtis?

„Dūkite žinias! Netingėkite rašyti!“ Tais žodžiais redakcija „Tėvynės Sargo“ penktamę sąsiuovę ragina kiekvieną iš savųjų skaitytojų griebties už plunksnos ir stoti prie darbo dėl abelno tėvynės labo,

Pildydamas tą karštą redakcijos prašymą papasakosiu ką iš šalies gavau neseniai išgirsti. Tiktai meldžiu atleisti, jeigu pasakojimas mano bus niekai, nes anot patarlės: kaip moku, teip šoku.

Pirmučiausiai, kas girdėtis apie patį „Tėvynės Sargą“ ir ką apie jį žmonės šneka? Čia turiu su džiaugsmu pranešti, jog daugumui „Tėvynės Sargas“ labai patinka. Vieni giria jamę kalbą, kiti įtalpą, tretį rašybą. Net keletą ir inteligentų girdėjau atsiliepiant apie tą naują laikraštį su pagirimu. Vieną tik nekurie užmetinėja, jog prasta kaikur korektura, jog tulos spaudos klaidos vietomis teip sudarko sakinį, jog vargu yra mislį susekti. Kitiems-gi nepatinka dedamas ant kiekvieno sąsiuvo antrašas: „Ne katalikystė dėl tėvynės, bet patrijotizmas iš Dievo meilės.“ O nepatinka labjausiai dėlto, kad nežino, ką ans reiškia. Sykį bandžiau aš jį ir sau ir kitiems išaiškinti, bet veikiai parsiliudyjau, jog kū daugiau aš jį aiškinu, tū ans ir man pačiam ir kitiems tamsesniu tampa. Ir užtiesą, imant skyrium: katalikystę, tėvynę, patrijotizmą ir Dievo meilę, lygiai aš kaip ir kiti gražiai suprantame prasmę kiekvieno iš tų žodžių ir gerai numanome, jog dalykai tais žodžiais išreikšti, yra dėl mūsų neišpasakytai brangūs ir jog be jų negalime jokiū budu apsieiti, jei nenorime paskęsti masko-

lystės jurėje. Tūtarpu, vos tik anūs keturius žodžius sugretiname į sakinį: „Ne katalikystė dėl tėvynės, bet patrijotizmas iš Dievo meilės,“ tūjaus lig migla koki apsiaučia protą, ir pradeda rodyties, butin ans sakinyš ženklinąš, jog katalikystė dėl tėvynės visai nereikalinga, o esąš reikalingas vien tik „patrijotizmas iš Dievo meilės.“ Iš čia kila visas neaiškumas, nes tiesą pasakius, kaip man pačiam, teip ir daugumui matas, jog visusvarbiausiu dalyku dėl Lietuvos yra **ne patrijotizmas**, bet **Dievo meilė** ir **katalikystė**. Ir užtiesą, jeigu mes busim tikrai Dievo mylinčiais, o ne šiaudų katalikais, tai mes niekados nepasidūsime jokiems rusintojų grąsimams ir ant visų jų viliojimų, jei ne žodžiais tai darbais, galėsime atsakyti jiems: „Turime mes du brangių vardu — **Lietuvių ir Katalikų** ir nebusim niekados nei rusais nei pravoslaunais.“

Leonas Tolstojas, garsingas rusų raštinikas savo gromatoje, pabriežtoje perniai į nekuri lenkų raštiniką, siekėsi įvairiais sąprotavimais išparodyti, butin kiekvienas patrijotizmas esąš priešingas mokslui Evangelijos ir partatai iš doriško atžvilgio peiktinas. Tokia vienpusiška pažiūra ant patrijotizmo, žinoma, yra klaidinga. Bet iš antros pusės, kasžin, be ne daugiau dar klysta tie, kurie iškelia patrijotizmą augščiau už kitas dorybes krikščioniškas. Jei teip paprastai daro lenkai, arba tikriaus sakant lenkomanai, tai da iš čia visai neišpūla, jog ir mums lietuviams reikia jų tamę dalykę sekti. Lenkų patrijotizmas buvo priežastimi jų tautiško padukimo 1863 metųė ir nemaž neapgynė jų nū sunkios rusų letenos. Tūtarpu garbingi mūsų Kražiečiai gindami savo bažnyčią ne vardan patrijotizmo, bet vardan katalikystės ir meilės Dievo, atnešė visai Lietuvai neaprokūtiną naudą, sulaukydami rusintojus nū tolimesnių nedorų pasikėsinių. Jeigu lietuviai butu ginę Kražių bažnyčią vardan patrijotizmo, butu buvę paskaityti **maištinikais**; bet gindami ją vardan katalikystės ir meilės Dievo, — tapo viso svieta pripažinti **kankintiniais** arba **mučelnikais**.

Galybė patrijotizmo prigul nū skaitliaus patrijotų; galybė-gi katalikystės pirmučiausiai priguli nū Dievo („o šitai aš su jumis iki pabaigai svieta“ — „Ir vartai pragaro nepargalės jos“), o paskui nū skaitliaus sąnarių Bažnyčios.

Vardan patrijotizmo galime atsiremti ant trijų milijonų mūsų tautiečių lietuvių; vardan-gi katalikystės galime atsisaukti į patį Dievą visagalintį ir į du suviršum šimtu milijonų katalikų! . . .

Vardan patrijotizmo lenkai par lenkmetį buvo pavertę mūsų bažnyčias į viešas savo kvailių „patrijotiškų“ demonstracijų; vardan patrijotizmo apkrikštyję baltagudžius priverstė jūs melsties bažnyčioj' lenkiškai, vardan patrijotizmo ir šendien' po užrubežinius laikraščius beprotiškai klykia, kad Popiežius nedrištu pavelyti baltagudžiams melsties baltagudiškai; vardan to paties kvailo patrijotizmo — nenori pripažinti ir mums lietuviams tautiškų tiesų, nenustodami ir po šiai dienai vaikiškai pliaukšti, buk lietuviai — tai lenkai ir turi ant visados pasilikti lenkais ir tt.

Na jau, nū tokio patrijotizmo apsaugok mus Dievė! . . .

Todėl man matos, jog geriaus butu, arba visai išbraukus aną „T. S.“ neaiškų antrašą, arba jo vieton padėjus kitą kokį aiškesnį.

A. J.

Meilu mums girdėti, jog „Tėvynės Sargo“ įtalpa, kalba ir rašyba patinka visūmenei, nes tie tikt dalykai yra svarbiausieji. Kas link spaudos klaidų, tai jos įvyksta iš tos priežasties, kad raidžių statytojei nemoka lietuviškai, o labjausei kad nėra vietinio korektoriaus; tą jeibę prašalinti dėlto sunku pagaliaus visiems mūsų raštams. Mes iš savo pusės galime tiktai klaidas, kurios sudarko mislę, sekantiame sasiuvę atitaisyti; ką patįs ištyrę šiamę numeryje padarėme,

Turime pripažinti Gūdotinam Autoriui tą tiesą, jogei „Tėvynės Sargo“ antrašas gal ir ne visiems yra suprantamas, bet, kad jų daugiau jį aiškinant, jų tamsesniu jis taptu, tam nenorime tikėti, nes pati „Tėvynės Sargo“ įtalpa aiškei visiems rodo, ar mes pripažįstame už reikalingą dėl tėvynės katalikystę, ar ne? ir ketvirtamę sasiuvę, straipsnyje „Vilkas avies kailyje,“ buvo aiškei pasakyta: „**nėkad os neaukukime katalikystės dėl gero tėvynės, bet bukime pilni tėvyniškumo jausmų iš Dievo meilės.**“ Ant galo, ir tą patį antrašą: „**Ne katalikystė dėl tėvynės, bet patrijotizmas iš Dievo meilės**“ antraip pasakius: „Tėvynė dėl

katalikystės, o tėvynės meilė arba patrijotizmas dėl Dievo“ — visi supras. Bet, kad „Tėvynės Sargo“ antrašas butu visiems aiškus, nū šio laiko vietoje: „Ne katalikystė dėl tėvynės, bet patrijotizmas iš Dievo meilės“ antrašome: „Mylėk Dievą už visą labiaus, artimą kaip pats savę, o tėvynę už savę daugiaus.“ Šis antrašas tą patį reiškia ir visiems bus aiškus.

Stebėtinas dalykas, jog to mazgo ligšiolei niekas išpai-
nioti nemegino. — „Šok, šok, Tamista, ir toliaus, kaip moki!“ — nes pasakojimas Tamistos ne niekai. Rėdyste.

Iš **Mosėdžio** (Telš. apskr.) **Kratos**. Par vieną tik mėnesį mosėdiškei du kartu buvo sujudinti raudonsiuoleis. Pradžioje rugsėjo krikščioniškojoje p. Urnikio gaspadoje susivaidijo jaunas Krakių ukininkas Indrėkus su Telšių mieščionių starostą Gėdvilu. Paskutinysis, kaipo „virš-
ninkas“ pasiskubino užsidengti valdžios rimtumu, girtas ar pusgirtis Indrėkus, — žinoma, to rimtumo nepripažino, iš-
keikė ir patį starostą, ir jo valdžią. Starosta, nors kata-
likas ir žemaitis, pasiskubino pranešti policijei apie „oskorbleniję carskoj česti“ (apie pažeidimą caro šlovės);
tūjaus atvyko žandarai ir pešiojimui galo nebuvo. Kalti-
ninkas yra girtūklis ir visiems žinomas vaidininkas; jis yra
tikru „Dievo botagu“ visai apylinkei, o ypatingai savo
sodai. Nubausti aną senei reikėjo. Vienok toks nubaudi-
mas tai niekam vertas. Starosta Gėdvilas niekaip negali
buti išliūsūtas nū vardo išgamos, danešiko, maskolių
tarno. Tas jo pasielgimas užtektinas, idant nė vienas iš
telšiškių nebeпадūtu jam rankos ir kaip šunį aliotu. Argi
tai protinga pražudyti savo sanbrolių vientautį už paiką
žodį, neatsargei girtos pasakytą? Pražudyti su baisum
žandarų įsikišimu. Kas da biauriaus, tai — jo kaimynų —
neprietelių pasielgimas, kurie, išgirdę Indrėką į nelaimę
įkritusį, steigės kiekvienas da giliaus įstumti. E., brolei,
tai neatkeršijimas už įkirėjimą! Liudna, jog žemaičiai teip
tamsūs, jog savo reikalų nesupranta ir kiteip negali teisybės
rasti, kaip tiktai su žandarais!

Antrą kart 4. d. spalio mėnesio pačioje š. Pranciškaus
dienoje, pėtnyčioje, kad daugybė buvo žmonių susirinkusių
į bažnyčią, apniko kleboniją pasienio sargai (pograničnaja

straža). Nelaukiami svečiai pirma nemažai išgandino žmonės, tariusiūs ką nors pikta atsitiksia kunigams. Iš bažnyčios pagrižusiam, išvadintam kamendoriui kun. Jūzapai Tumui Liepavos Otriado rotmistras apskelbė liudną naujiną, jog 2 to mėn. d. kareivei suėmė ant Priekulio vakzalo tikrą jo brolių Joną Tumą, prie kurio radę buk 600 lietuviškųjų knigelių ir laikraščių. Kada-gi tas viešėjo 1, 2 d. pas savo brolių kunigą, ir nū jo grįžo namo, sargai ir Liepavos Tamožnia nutarė, buk tai kunigas siuntęs knigeles į Lietuvą, ir atvyko ano iškratytu. Kunigas ginas, brolių išleidęs tuščią į vakzalą, į kurį gal nuvažiūti par 4 adynas; tū tarpu brolio važiūta 10 adynų. Kamę jis par tą laiką buvo, su kū suėjo, nežino. Spėja tik, jog nū kitų galėjo gauti pats, ar kiti jį įprašė paviežėti bakį. Iškratę kunigą Tumą sargai ištikro nieko, visiškai nieko neradę. Kas toliaus bus, niekas nežino. Jonas Tumas iš Priekulio pristatytas į Liepavos Tamožnią, iš ten į Vilkmargės kalinį. Kunigo daugiau nėkas nebetramena, vienok jis yra nu-liudęs; brolis esąs vedęs, jau su pulku vaikų, turias ukę, kuri be gspadoriaus netvers.

Nuliusti reikia ir mums lietuviams, jog da pora vyrų prisidės prie verginamųjų ir žudomųjų; už ką? ar už nusidėjimus: vagystę, skriaudą, mušimą? Ne! tiktai už tą, jog lietuvei skaityti ir apsišviesti nori. Tegul dūda spaudą — tokie „nusidėjėlei“ išnyks. Lietuviams geras tai pamokynimas; jei nenori parsekiojimų, tepūla iš visų kraštų prašyti, reikalauti sugraženimo spaudos, kad galētu jau ant galo be baimės vežties su savimi knigas ir jas skaityti. Tūtarpu visosė karčiamosė išgirsi niekingus plepėjimus ir ant paties kunigo: „gerai, sako, jam, kam kišas ne į savo!“ Juk tie netvarkelei kalboje yra tikri judošei, gali ir nekaltą pražudyti. Geriaus, vyrai, turėti lupas sučiaupus ir mundrauti, jei esate paiki ir nieko susuprantate! — *Tasai.*

Lietuvei Anglijoj. Apie Amerikos lietuvius, jau galima sakyti, toli girdėties, nes jie turi savo laikraščius, draugystes ir kitokius susirinkimus, kur susėję pagieda ir pasikalba prigimtoje kalboje. Bet nevisur teip yra, ir galima buti. Yra ir Anglijoj nemažai lietuvių, bet jie dar neturi reikalingiausių daiktų, t. y. kunigo ir draugystės. Lietuvei

Anglijos jau antri metai, kaip neturi kunigo, ir antri metai, kaip jiems nieks neskelbia Dievo žodžio prigimtoje kalboje. Pirmiau pas jus buvo kunigas Liassbergas Draugystės Jėzaus arba jezuitas, kuris paeina iš vokečių ir gimęs Bavarijoj. Atvažiuavęs į Angliją pamatė, kad lietuvei ir lenkai neturi dvasiško vadovo, tūjaus pradėjo mokyties iš knygų lietuviškos ir lenkiškos kalbos.

Teip sau gerai pramokęs (nes aš pats skaičiau kelis jo laiškus, rašytus grynai lietuviškai pagal rašybą kn. Jaunio), važinėjo po visą Angliją ir radęs kur kruvelę lietuvių, sakydavo jiems pamokslus, spaviedodavo ir tt. Kartais atradęs kur daugiau lietuvių, nedėlos dienomis po Mišparų kalbėdavo ražančių ir giedodavo litaniją lietuviškai. Jisai dėl gero lietuvių ir lenkų su visą širdimi buvo atsidavęs: važinėjo po miestus ir kaimus, jieškodamas paklydusių avelių, idant jas atvestu ant kelio išganymo. Štai, kada vienas lietuvis, pametęs savo pačią ir vaikus, pradėjo girtūklauti ir poleistuvauti, tėvas Liassbergas dažinojęs apie tą, pats važinėjo po Angliją, jieškodamas to paklydelio. Po ilgu jieškojimu atrado jį ir sugražino pas pačią į miestą Glasgavą (Skotlandijoj), iš kur buvo pabėgęs. Par septynias dienas viešėjo Glasgavę pridabodamas, kad jis vėl nepabėgtu nū savo pačios. Išvažiuodamas iš Glasgavo į Menčesterių, kur buvo apsigyvenęs, įprašė P. Benedykto S., kad prižiūrėtų tą vyrą. Bet ant rytojaus, po išvažiavimo tėvo Liassbergo, vėl apleido savo pačią tas paleistuvis (pasilaidelis). Tėvas Liassbergas turėjo savo rezidenciją miestę Menčesteriuje ir tenai atspaudė lietuviškoje ir lenkiškoje kalbose įstatymus apie šventes apeinamas ir pasnikus užlaikomus Anglijoj. Matyties iš to viso, kad tėvas Liassbergas daug gero padarė lietuviams ir lenkams apsigyvenusiems Anglijoj, kurie turi buti jam labai dekingi.

Bet pernei su skausmu širdies lietuvei turėjo atsisveikinti su savo numylėtu tėvu; teipo-gi ir tėvas Liassbergas ne begaileščio parsiskyrė su lietuveis ir lenkais, su kuriais gerai jau buvo apsipratęs ir pažinęs jų budą. Pagal paliepiamą savo pardėtinio turėjo išsinešti iš Anglijos ir palikti lietuvius vėl, kaip radęs. Bet ar visi lietuvei jo gali ir pageidauja? Ne! Yra tokių, kurie neina spaviednes, né į

bažnyčią, sakydami „kad mes angliškai nesuprantam“ arba tiesiog „nenorim“. Prie tokio buvio par ilgą laiką teip pripranta, kad jau jiems geresnio gyvenimo ir nebereikia. Vienok, ne visi teip ramei miega. Daugumas jau skaito lietuviškus laikraščius, kuriūs parsigabena iš Amerikos arba Tilžės. O šimet rugpjūčio mėnesyje Glasgavos miesto lietuvi padavė prašymą vyskupui, kad pavelytu jiems uždėti draugystę ant visos Skotlandijos. Dabar tikt laukia rezoliucijos nū vyskupo. Po įsteigimo draugystės, kadą jau viskas bus surėdyta ir kasoj atsiras pinigų, tadą prašys, kad jiems dūtu kunigą lietuvi. Lietuvių Skotlandijoje yra apie 700.

Dabar jau neužilgo pradės važinėti po miestus ir kaimus pp. Benediktas S. ir Jonas L. prikalbinėdami lietuvius, kad užsirašytu į businčią draugystę. Dievė jiems padėk!

K. Strelankis.

Iš Telšių apygardos. Padavimas prašymų spaudos dalykūšė. I. Iš vieno valsčiaus išėjo šioks prašymas pas Ministrą Vidurinių Dalykų. Tas pats prašymas, tik su priderančiomis atmainomis nusiųstas iš ten pat pas carą. Parašų buvo nežinau kelios dešimtys.

„Tarp mūsų valsčionių, gyvenančiųjų netiktai N. valsčiuje, bet ir apylinkėse, paskutiniame laikę pradėjo daryti teip vadinamas kratas. Ateina pas romų mūsų brolių — valsčionį, kurs moka tik Dievą garbinti ir savo žemelę išdirbti, idant galētu Carui tarnauti, asesorius su arėdninkais ir daugaliu „poniatų“, ir vardan įstatymų liepia parodyti savo gyvenimą. Palicijos valdžia, darbūjantis vardan įstatymų, tankei naktimis perima baimę ne tik šeimyną valdytojo kratomojo namo, bet ir kaimynus.

Nedykaigi pas mus Zemaičius susidėjo patarlė: „nū turmos ir terbos neišsisergėsi,“ nors mes, kaip žinoma, drįstame savę skaityti už ištikiamiausius valdomūsius Mielaširdingo mūsų Caro. Ištikro, kratos aiškei ta patvirtina. Labai dažnai palicija, atvykus su savo pagalbininkais, daro kratą ir nieko užginto neranda; tadą kreipias su klausimu, begne turime mes knygų, spausdintų lōtyniškomis litaromes. Tadą jau žinome, jog kalinio ir dėl to iširimo, pasibaigimu neprašalinsime, nes kiekvienoje

žemaičio arba kaimyno lietuvio gričioje visados rasys tiek maldaknigių, kiek yra mokančiųjų melsties iš knigos.

Mums sako, jog melsties iš knigos neleista ir pirkti knygas negal; bet mes tikrai nesuprautame, kodėl-gi negal? Juk mūsų senelei ir tėvai kiek mums žinoma, visados meldes iš knygų, mus mokino skaityti žemaitiškas maldakniges, mokino tikėjimo tiesų iš trumpų katekizmų, o apie pagadą spėdavo ir šventės atrokūdavo pagal kalendorius. Tas paprotis teip įsikerėjo tarp mūsų, jog ir lyg šiolei jo turimies. Maldakniges ir katekizmus kaip liūsei pirkto mūsų senelei ir tėvai, teip liūsei perkame ir mes patįs.

Sako mums, jog su maldaknigėmis ir katekizmais platinas ir bedieviškos knygos, bet tokias pirkti gina mums kunigai, ir mes anų neperkame. Mums reikia maldaknigių ir katekizmų, idant mes galėtumeme pamokyti savo vaikus, kaip mes patįs buvome pamokyti savo senių ir tėvų; mums reikia kalendorių, be kurių nėvienas ukininkas neapseina; mums tas knygas atneša, mes jas perkame ir kaipo nepiktą, ne vodingą daiktą laikome aiškioje vietoje. Bet štai atranda palicija, pradeda šaukti, jog mes „izmienniki,“ jog mes skaitome peržengiančias įstatymus knygas ir už tą turime eiti į kalinį, mokėti bausmę, vienu žodžiu — nusiplėšti, iširti.

Tikrai, kaip kuriusę kalendoriusę pasirodo ir bedieviški artikulai, nemėgstantįs valdžei, bet mes juk negalime pirkdamę visados žinoti, kas ten tilpsta. Mes geidžiame įgyti kalendorių, mums siulija jį ir mes perkame, nežinodamę, kas ant galo yra.

Išgandinti tokeis atsitikimais, mes neturime nė vienos valandos ramumo: štai, štai pasirodys palicija, štai, štai privers apleisti savo šeimyną ir eiti į kalėjimą. Waše Wysoko Prewoschoditielstwo! už ką-gi? Juk mūsų kaimynai ir sanbrolei latvei, dagi ir žydai liūsei meldžias iš knygų ir naudojas iš kitokių knygų. Kodėl-gi mes negalime naudoties iš savųjų? Pasakoja, buk kaip kuriose lietuviškose knigose yra kas ten prieš valdžią; mes tokių nenorime pirkti, jas tegu sau persiekioja palicija, jas seka ir neišleidžia par sieną, bet tegu mums neperiškadija naudoties iš nekaltųjų knygų, atnešančiųjų mums naudą.

Teikkis, Waše Wysoko Prewoschoditielstwo, įsidėti į dėsne mūsų balsą, kaip balsą žmonių, romių ir atsidavusių Rusiškam sostui, ir atsisotiti mūsų padėjimę. Mes negalime nurodyti ant reikalingų užmanymų: tai rupestis šios gadinės darbininkų (diejatielej), atsidavusių tėvynei ir mylinčiųjų teisybę. **Mes galime tik pranešti, jog be lietuviškųjų knygų, spaudintų lotyniškėmis litaromis, kuriomis didžioji dalis vyrų ir moterų temoka skaityti, apseiti negalime!**

Laukdamę tikslingo parėdymo, pūlame tūtarpu prie W. Wysokop. su žemiausiu prašymu, beg ne galėtum atskreipti prie Vilniaus komiteto cenzuros su priguliniu perstatymu, idant jis, po peržiurėjimo traukiamųjų iš užsienių knygų, negražintu atgal tų, kurios nerašytos prieš valdžią ir idant esančios jau prie mūsų nevodingos žemaitiškos knygos nebutu atimamos.“ —

Tas prašymas buvo kartu ir protestu prieš spyrimą Klengenbergio daryti valsčiūse išsižadėjimus lietuviškųjų knygų.

II. Iš antro valsčiaus carui nuleistas šioks pasveikimas su prašymu.

→ „Jūsų Imperatoriška Didybė,

Augustčiausis Monarkai,

Mielaširdingiausias Ciecoriau! (Tokia forma.)

Iš sakyklų kunigų perskaitytas Augščiausis Manipestas apskelbė mums neužilgo ateinančią dieną šv. Apvainyavimo Cariškos galvos Jūsų Imperatoriškos Didybės. Tavo balsas, žemiškas mūsų Tėve teisingasis, šaukiąs visus mus ištikiamus Tavo pavaldinius prie maldos dėl išprašymo visų šv. Dvasios Dovanų, atsiliepė mūsų galvose ir širdyse ir tikrai nepasiliko tuščiu balsu: karštos maldos ir dukavimai kelsys prie Dangiškojo Tėvo Sosto dėl užlaikymo garbėje ir gerovėje Tavo, žemiškas mūsų Tėve, sosto. Romi lietuviška - žemaitiška gentis, atminanti augštai geradėjingą parėdymą nabašninko Augustčiausio Tavo Senelio, kuriam mes kalti esam už medžiagišką mūsų gerovę, visūmet buvo perimta gilią pagūdą ir atsidavimu Rusiškam sostui, ką ir mes gyvenantįs N. valsčiuje skubinamies išreikšti, pasinaudamę iš teip laimingo atsitikimo.

Gausios mylistos, prie tokių atsitikimų dalijamos, verčia daugalį vilties pagaliaus negalimųjų; mes vienok tolie nū to, visa palikdamę mielaširdingai Tavo širdžei ir įkvėpimui iš augšto. Vienok, kad butu mums galima priminti savę Tau, valdingiausias Ciecoriau, šitoje linksmoje dienoje, tai drįstumem vieno prašyti, — praleisti ant mūsų da gan tamsių galvų didesnį šviesos spindulį nuėmimu užgynimo spausti lietuviškai — žemaitiškus veikalus lotynišku alfabetu. Daugiau, kaip 300 metų, vartojo jį mūsų dvasiški ir svietiški rašėjai; prie jo pripratome par tūs ilgus laikus, iš jo mokinos da mūsų tėvai; tiktai dabartinei kartai nutarta nustoti šito gero — spaustos gimtinės kalbos. Bet išsizadėti to, prie ko pripranti par ilgus amžius, tur but ne teip lengva, jei ir praslinkus 30 su viršum metų nū užgynimo vartoti lotyniškai — lietuvišką alfabetą lietuviškūse spaudintūse veikalūse, tokie tarp mūsų žmonių neišnyko. Išaiškinti tą galime tiktai tikru, prispiriančiu reikalingumu. Ir iš tikro: Katalikiškas tikėjimas, kurio turis kū nevisi lietuvei, lotyniška dievmeldystė ir apeigos neleidžia mums apseiti be kitų knygų — rankvedžių dėl geresnio supratimo mūsų religijos. Dėlto-gi pas mus lietuvius randas labai mažas nūšimtis nemokančiųjų nors skaityti lietuviškai, ne išimant nė moterų, nė vaikų. Šimtai tukstančių maldaknygių, katekizmų, budiško ir mokšliško turinio knygų prasikrausto iš prusiškos Lietuvos ir iš Amerikos į Rusišką; čė įgaunamos už baisią prekę. Neturtinga tarnaitė ne gailis išleisti trečią dalį metinio savo uždarbčio dėl įgijimo maldaknygės. Šitū lietuvių palankumu prie skaitymo naudojas prūsų kontrabandystai ir žydai, uždurbantįs 5—6 kartus daugiau tikrosios knygos vertės. Lietuvei reikalingas sau knygas įgija kaipo nevodingą daiktą; bet ar-gi jie kalti, jog negerai mislyjantįs žmonės steigias su budiškomis išplatinti neviežlibas, su nevodingomis — prieš valdžią rašančias? Užsieniūse neniekina ir mūsų literatūros, idant išplatintu visokius piktus mokslus tarp žmonių. Piktas, iš to išplaukiąs apskritai dėl visos viešpatystės, o įpatingai dėl mūsų, nelaimingų lietuvių, yra didesnis, kaip mes galėtumem aprašyti trumpai: jį paskutiniame laikę supranta ir mokyti rusiški darbininkai, kuriūs spėti šalininkais esant nēkaip negalima. —

Dėlto tai drįstame pakelti silpną mūsų balsą, balsą, skambantį širdyse visų dviejų milijonų lietuvių, nors rėtai apsireiškiantį. Valdingiausias Ciecoriau! pasirodyk mielaširdingu, apdovanok mus šitoje linksmoje dienoje augščiausią mylistą — sugražink mums spaudintą gimtinę kalbą! Nepraeis tai, be žymės, išsibrėš neišdildžiamai širdyje lietuvininkų, atsidavusių Rusiškam Sostui, romių, gūdžiančių rusišką Carą ida labiau privers mylėti ir gūdoti. O ta diena bus mums atsitikimu sprendžiančiu: arba da labiau priiř prie bendros tėvynės — Rosiejos, arba privers da labiau užvydėti savo kaimynams — latviams, estams ir žydams liūsybės vartojimo gimtinės spaudintos kalbos, ir kaip pirma kreipti savo akis prie Prusijos ir laukti iš ten šviesos, pas mus užgintos.

Nebepamato gūdžiamies viltimi, jog silpnas mūsų balsas bus išgirstas ir ateis Tavo, Valdingiausias Ciecoriau, prilankus monarkiřkas sutikimas“.

Po tų prařymu pasirařė 71 žemaitis.

III. Iš trečio valsčiaus nuėjo carui šioks pasveikinimas su 66 žemaičių parařais. „Linksmas judėjimas, visur pasergiamas prisiartinant dienai šv. Apvainykavimo Jūsų Imperatoriřkos Didybės, apsiautė ir mūsų užkampį, ir mes nenorime pasilikti svetimais. Įgiję progą, siunčiame gerus linkėjimus savo karštai mylimam Carui — Tėvui, idant karuną, kurią priims ant augštos savo galvos, spindėtu, kaip ir pirma, niekų neaptamsinamu skaistumu, užgėdindama negerai geidžiančius, padrašindama jieřkančius teisybės prieš Augščiausįjį Sudžią. Teipo-gi skubinamies su išreiřkimu mūsų iřtikimumo jausmų, kaipo pavaldinių, patvirtindamę tą tiesą, jog mes visūmet buvome romūs ir rodžei, be protavimo išpildydavome pareigas, kurias uždėdavo ant mūsų, kaipo ant paprastų tėvynės sunų.

Vienas tik mus nuliudnina ir įveda netvarką į mūsų sanžinią; tai — reikalas sutikti su stoką mums lietuviřkųjų knygų, spaudintų Rusiřkoje Imperijoje lotyniřkai-lietuviřkomis litaromis. Žinoma, jog su tikslu buvo užgintas trisdeřmtis metų atgal lietuviřkas spaudinimas lotyniřkomis litaromis ir mūsų sanžinia liepia klausyti valdžios, lenkiančios atidūti

karaliaus karaliui; bet ta pati sanžinia kartkartėmis randas padėjimę be išėjimo, kad prisireikia atidūti Dievo Dievui. Paskutinis priveikia, ir lietuviškai - žemaitiški gyventojai šiaur-vakariniame krašte, priešingai valdžios užgynimui, perka lietuviškas knygas daugiausei religiškias. Toks mūsų pasielgimas akysę vietinės administracijos skaitos už pasi-priešinimą ir nepaklusnumą; pagal to mus ir apsvarsto (ocieniwajut), bet skubinamies atkartoti, jog mes, apskirtai sakant, atsižymime romum karakterium ir niekamę kitamę valdžei nesipriešiname; negut tokiūse atsitikimūse, kad sanžinia svyrūja, nenoroms pasirodo pasielgimai, kaip igijimas slaptomis užsienyje išleistų lietuviškų knygų.

Platinimas knygų baisei greit pasidarė didžiausiu, o pastaramiamę laikę da-gi knygų be abėjonės vodingų budiškumui ir ramumui. Tas mus, suprantančius savo padejimą ir pikta, kurs vis labiaus, vis labiaus plaukia, privertė kreipties su ištikimųjų pavaldinių prašymu — apginti mus iš vienos pusės, nū vodingos įtekmės su negerą mislę parašytų knygų, iš antros pusės, nū susirėmimo be parstogės su palicija. Manome sutikdamę su nūmonę etnografiško skyriaus Imperatoriškos Geografiškos Draugystės, jog to pasiekti galima tik keliu sugražinimo lietuviškos spaudos lotyniškomis litaromis ribosę Rusiškos Viešpatystės.

Viliamies, jog mūsų tikrų-tikriausis perstatymas verksmingo savo padėjimo Mielaširdingam savo Tėvui, Valdingam Monarkui atkreips Jo atidą, ir atsiųs Jis, kaipo mylistą šitoje linksmoje Šv. Apvainykavimo dienoje liūsybę spaudinti veikalus gentinių dvasiškųjų ir svietiškiųjų mūsų rašęjų lotyniškai-lietuvišku šriftu, o Tavo ypata, Valdingiausias Monarkai, neištrinamai įsibrėš mūsų atmintyje, kaip įsibrėžę ypata Augusčiausio Tavo „Senelio“. — *Vaišgantas.*

Ant tų prašymų da negauta nė kokio atsakymo.

Kunigas Antanas Strazdas.*)

(Lenkiškai parašė kun. Jonas Katelė. „Tygodnik Powszechny“ 1877 30).

Abėlių dekanatę ant kryžiokelės į Rokiškį ir Dusatas,

Vertėjo parspėjimai. *) Kun. Jonas Katelė mūsų poetą vadina visur — Drozdowskiu, kaip ir pats nabašninkas pasirašydavo. Tūtarpu ištikrųjų jis vadinos — **Strazdas.** Daugalis jį vadina teipo-gi klaidingai — **Strazdeliu.**

įvažiuojant į Kamajus po kairei matos seni kapai be tvoros**) o ant jų iš prasto kvarco ištašytas, kerpėmis apaugęs, ant šono apvirtęs kryžius su antrašu: „Autorowi“ „Pulkim ant kelių“. Nesenei, nes tik prieš kelioliką metų, pastatytas kapinis akmuo savo parvirtimu lyg norėjo patvirtinti tiesą, jog akmeninių pamenklų nereikalauja tas, kas jų pasistatė gyvenančiųjų širdyse ir atmintyje.

Kad butu ten antrašas: „autoriui Gražynos, Marijos, Mogorto“, kiekvienas žinotu, kam pamenklas paskirtas; bet sodos užkampyje, ant apleistų kapų, kalboje, kurią ir patį tėvynainei ne visi žino, trumpas tas antrašas, tinkas tokioje formoje tik dideliems poetams, ar ne neatsako tikslui, ar nėra tusčiu be prasmės?

Su žodžio mistras, kurie ir iš grabo tolymoms kartoms rodo kelią prie dailos, gero ir teisybės, sudėtojas giesmelės iš keliolikos eilelių tur' but' nekovojo už viršininkystės palmę, pagaliaus nė nerėmė su jais; bet pagal dvasios patepimą buvo su jais gentystėje, ugnies kibirkštis, iš dangaus gautos, nepragaišeno; ir jis buvo įkvėptas tos arfos balsu, kuri, vienu galu pasiremndama žemės, kitu dangų pasiekia, o iš jos stygų par visus amžius eina Dievo dvasia.

Kaip toli ir plačiai siekia lietuviška kalba, kiek tik kartų kunigas, pasirėdęs prie Šv. Mišių, varpeliui suskambinus, išeina iš zakristijos ir prie altoriaus artinas, tiek kartų visi, bažnyčioje susirenkę, žmonės puša ant kelių, giedodamę žinomą giesmelę: „Pulkim ant kelių!“ Kiekvienas ją moka iš atminties, nes mokinas beveik kartu su potereis, o vienok visados ją gieda teip perimtas, su tokiu nauju jausmu, kaip pirmą kart savo gyvenimą išgirdęs.

Kunigas Antanas Strazdas, jos sudėtojas, išgirdo žmonių širdies tvaksėjimą ir kelios eilės sutalpinu visus jų dūšios reikalus, ir kad butu nieko daugiau neparasęs, jau tą vieną giesmelę butu įgavęs Lietuvoje amžino atminimo vainyką.

Kunigas Antanas Strazdas gimė 4 d. birželio 1763 m. sodiečio grįčioje Astravę sodoje Kriaunų parakvijos (Zarasų

**) Neuzilgo po parašymo to artikulo kapai tapo gražei apmuryti, o akmeninis kryžius ant a. a. kn. Strazdo kapo buvo pataisytas — tiesei pastatytas.

apskryčio). Pirmąjį mokslą įgavo nū kunigų jezavitų, Plukštoje, į seminariją įstojo pas misijonarius Kraslavę, (Vitebsko rėd); iš Kraslavo persikėlė į Varnius ir čė po devynių mėnėsių buvo išvėstas į kunigus žemaičių Vyskupo Stepono Giedraičio. 1790 m. sugrižo iš Žemaičių vyskupystės į Vilniaus vyskupystę*) ir gimtiniamę kraštę prie daugalio bažnyčių pildė kamendoriaus pareigas. Prie neturtingų bažnyčių Dyliavę, Šimonysę ir Indrioniškyje buvo po kelelius metus filijalystu. Ant senatvės apsigyveno savo namę Kamajūsę ir ten, kaipo emeritas, numirė 2 d. balandžio m. 1833 metūsę, turėdamas 70 metų.

Nebedaug iš to laiko užsiliko senelių, kurie jį žinojo ir atmena. Laimingos jų jaunystės valandos siekia tos gadinės, kadą da gyveno kn. Strazdas, rašė ir pats giedojo savo giesmeles. Nėr tadą jiems malonesnės kalbos, kaip apie jį. Tik priminus apie jį, nusiblaivo raukšlėmis išarta ir gyvenimo rupesčėis apniukusi kakta; išblyškęs veidas paraudonėja, visą amžiumi palenktą žmogų apgaubia atminimas jaunystės; kiekvienas prisakys daugybę apie jį pasakojimų, pilnų jųkingumo ir dovčipo, prives po didelę dalią lietuviškų jo žmonėms sakytų pamokslų. Tolymsiosę sodosę, pagaliaus ten, kamę jis nebuvo, tegu tik kas pradeda kurią nors dainelę „Strazdelio:“ „Jau saulelė teka, gaili rasa krinta,“ arba tą, pilną gyvumo ir vervos pagal ukrajiniškos gaidos — „Pasvydo,“ ant tų pėdų susirinks pulkelis giesmininkų, nes visi jas žino iš atminties.

Kūmi yra Beranger prancuzams, Karpinskis lenkams, Padura Ukrajina, tūmi kn. Strazdas-lietuviams. Motyna, guldudama kudyki, niuniuja prie lopšelio:

Ei, tu, tu, tu, strazdeli,

Tu gudrasis paukšteli!

Kur tu tupėjėi?

Lazdynų krumelyje.

Našlaitis be tėvo, be močios, be savo pastogės su

*) Dalis Lietuvos šėndien apribota Kauno rėd. buvo atitraukta nū Lietuvos, arba Vilniaus vyskupystės ir prijungta prie Žemaičių arba Kauno (kitados vadinos-Medninkų, Varnių, Telsių) vyskupystės tiktai 15 grūdžio 1849 m. (Ziurėk: „Decretum“ executorium de limitibus dioecesis Telsensis seu Samogitiensis Vilnae 1854).

ašaromis akysę jausmingą gaidelę pasakoja savo rūpesčius ir skundas dainelėje:

Ei, dienos mano klapatų!
Kur pasidėsiu be turtų?
Kur eisiu — nueisiu,
Vis bėdas atrasiu
Dėl savęs.

Laimingas likimo išsirinktinis, kol da nežino, kas tai yra skausmai ir kentėjimai, prieš kurį visa šypsos, linksmi dainūja:

Pasvydo, pasvydo!
Aušros žvaigždė pasvydo, pasvydo,
Ir gaidelei pragydo, pragydo!

Piemenėlis pritardamas iš karklo suktų vamzdeliu, pamėluoja menką savo pašaukimą dainelę:

Linksmą dieną, linksmą aną,
Kad piemenis avis gano
Ak! ca, ca! Ak! lia, lia!
Karvytes ralia, ralia!

Šišo pagautas lietuvis dainūja visur žinomą iš Kochanauskio persidirbtą dainelę:

Sėdi pilkas kiškis paėžyj, paėžyj,
Priėdęs lyg valei sau miežių, sau miežių.

Karpinskio Tilanos ir Zarinos atsimuša idilijoje:

Po kalnelį vaikščiodama,
Žemūgeles rankiodama,
Avyteles ganydama,
Savo Joniuko laukdama.

Vienu žodžiu sakant, kn. Strazdas palietė visus jausmo apsimušimus, visus dušios balsus ir visūmet padarė — mistriškai.

Daug paskui jį ėmė už plūksnos ir mėgino sąskambines lietuviškos kalbos. Rašė jie gražei, lyčią ir turiniu, kaip kurie iš jų kn. Strazdą pralinkė, bet vieno jiems stoka dalyko — nepagavo, nesukristalizavo žmonių dvasios; jų dainelėse visados žymu, jog žolynus dėl jų rinko ant svetimų laukų, bet ne ant gimtinių pievų; dėlto tai žmonės pagiedojo jas, pasigūdė, kaip naujiną ir . . . užmiršo.

Kn. Strazdas neįėjo, nerankioja dainos dalykų.

Sodiečių grįčia su jos ukišku apstatymu, kasdieninei artojo užsiemimai, jo šeimyna, gyvūlei, paukščiui, aušra ir sėdimas saulės, paukštelių čilbėjimas, gamta, — visa pas jį gyva, kalba, gieda, visa yra — giesmę. Viena eilia, vienas tinkas sakiny pas jį daug daugiau sako, kaip visi kitų užrašyti lapai. Jo dainų turinį kiekvienas ras savo širdyje sukrautą.

Kad ilgesniame gyvenime susitiksi su ne viena daina, ne viena įkveptą savo gaidą pakels tavo dvasią į viršžeminę apygardą, skausmu ar ramumu pripildys širdį; Kn. Strazdo dainelę visūmet sveikinsi, kaip senai pažįstamą, grįždamas iš tolymos kelionės; pažįsti joje savo jaunystės draugą, randi tą patį šiltumą, prastumą, tikrumą, visa teip, kaip seniaus buvo, nors tavo širdyje ir supratimūse daug atsimainė.

Neturtingoje lietuvių literaturoje, apart nevisugeriausei iš lenkiškos verstų kantičkinių giesmių, nespausdintų, bet iš burnos į burną perdūdama jų senų žmonių giesmių ir to laikinės poėmos: „Ketrios metų dalis“ Dūnalaicio, kn. Strazdas neturėjo sau kitų paveikslų. Kalbą ir lytį giesmei tiesiog jis pirmas tvėrė; jo nūpelnas pradžios ir parodymo įpėdiniam kelio ant lietuviško parno.

Apart „Katekizmo dėl žmonių sodiečių,“ išversto į lietuvišką iš Belliarmino, „Kelio kryžiaus arba kalvarijos“ ir keliolikos giesmelių, kn. Strazdas gyvas nieko daugiau nespauddino. Daug jo dainelių, kurias rašė durante calamo ir da neuždžiuvusias ant popieriaus metė tarp žmonių, pasidarė tų žmonių savystę, daugiausei atmintyje, kur niekur ir rankraščiuose, užlaikomūse kaipo palaikos. Jos laukia taupančios rankos, kuri surinktu, sutaisytu ir, sergėdama nū pražuvimo, užsiimtu spaudinimu.

Meilę žmonių ir lietuviškų senybių kn. Strazdas sujungė su meilę kunigo naujosios gadynės, ir tiedvi meili įžymi visamę jo gyvenimę. Bažnyčioje patraukdavo puikią iškalbą, galybę įkveptos kalbos ir aiškumu išguldžiamųjų evangeliškųjų tiesų, už bažnyčios gi su pilku, nunešiotu ploščiumi su ausinę briedinę kepurę, prastūse lietuviškūse ratūse, o tankiausei pėsčias, bėgioje nū sodos iki sodos, katechizavojo, mokino, rodijo, gūdė ir dainelę tvirtino dvasią; gerą ir piktą likimą su žmonėmis kentėjo.

Begyvendamas vienok kn- Strazdas nelaimėjo visų meilės ir užjautimo, kokią dekingi vaikai jo kapą apgaubia. Rašė lietuviškai; tą kalbą tik sodiečiui tekalbėjo. Augštesnės liūmos žinojo ją tiktai tiek, beko negalėjo apseiti prietikiusę su sodiečiais; nežinodamos tada kalbos, kn. Strazdo dainelių neskaitė, arba skaitydamos nesuprato ir nepasergėjo tų visų gražumų, kuriūs kaip skaisčius žolynus surinko į savo dainelių kvietką. Augštesnis dvasios pakėlimu, turtingesnis protu, iš rimtosios pusės žiurėdamas į gyvenimą, nieko arba nedaug vienodo teturėjo su kaimynais, tadą lengvais, minkštais, besilinksminančiais, gyvenančiais valandineis įspūdžiais. Ant galo, turėjo jis paprotį visa vadinti tikrųjų vardu: dėlto še, te pasakyta tiesa įgijo jam daug neapkenčiančių; o kaip visi nepriguli, ne garbina praeinančiųjų nūmonių, bet eina vieną kart išsiritu keliu, turėjo susitikti su užvydėjimu ir su visokiomis žmonių piktumo pastatomis periškadomis. Daugalis nedrįsdamę atvirai išeiti, iš užkertės mėtė į jį akmenimis, bet nepavyko jiems numesti nė jo galvos trejopo vainyko: kunigo, poeto ir tėvynainio, tik gyvenimo ramumą už nūdijo. Šendien, kad tie, kurie jį mylėjo, ir tie, kurie smulkius nū žmogaus prigimimo neatskiriamus pakrypimus apžiurėdamę par padidinantį stiklą, gaivino neapykantą arba užvydėjimą, sugulo pablaku į kapus; kad laikas aržumus atšaldė, sulygino kapus pasekėjų ir priešininkų, karta, liūsi nū užsidavimo iš augšto mislimi, žvalgos ir sprendžia. Tūtarpu, kad vardų žmonių, ką ant bendrijos laipsnio stovėjo augštai, šimtą kartų augščiaus už jį, reikia jieškoti aktūsę gimimo ir mirimo, kad iš jų gyvenimo turinis tiek pasiliko, kiek orę po perskridimo paukščio, kn. Strazdas negūdžiamas begyvenant, auga meilėje pas atėjusias kartas, ir ilgai prisireiks laukti, kol kas kitas augštesnę kalbos ir dušios galybę užmesuksmę ant lietuvių apie sudėtoją „Strazdelis, ir „Pulkim ant kelių.“ *Vertė Vaisgantas.*

Mūsų raštai.

„Varpas“ Literatūros, politikos ir mokslo mėnėsinis laikraštis. Metai VIII. (Antrašas: Hrn. Dr. Bruažis, Tilsit (Ostpreussen).

Jau nebevienu kartą sutečiau popieriaus lakštus tik parašytais žodžiais; nebevienu kartą užsidaviau sanžiniškai perkratyti „Varpo“ turinį, pasidžiaugti geru, išpeikti pikta, bet nė vieną kart nedrįsau užbaigti; ne dėlto, kad jausčiau par labai prislėgtu „augštu mokslu,“ kurį „Varpas“ monopolizuoja, greičiau iš baimės padūti prakę aržiams (namiėtnym) ginčams.

Jei kas pasakytu, jog mūsų laikraščiui par daug išblyškę, par mažai teturi nūsavinių atskirų, aiškei ir drąsei užbrėžiamų ypatybių, tai, pripažindamę anam apskritai tiesą, išimtumeme — ginčus; jūšę laikraščiui nusidažo ir pasirodo šviesoje, tankiausei slėpiamoje po takto pūdu. Ginčų musiškei nemoka vesti su tvarka, romei, šaltai, nemonopolizujant tiesos.

Štai anūmet surinkau visų metų „Varpo“ NN ir „Apžvalgos;“ da kartą peržiurėjau, ką abudu laimėjo, ir pasirūšiau pasidalinti misliomis su skaitytojeis. Bet vos tik parašiau „Varpo“ užvardę, o apačioje „Apžvalgos“, kaip turėjau tūjaus nusigrįžti šalyn; didžioji „V“ pasirodė man su iškėstomis rankomis ir užriestais nagais, bekimbanti ant didžiosios „A“, atkaklei atsilošusios, augštyn žiūrinčios, grasančios, (gražiojancios), kaip „šlachcic na sejmiku“: tik užliesk, tik užliesk ar manę, ar tiesas, už kurias stoviu! Akis apreipo, litaros sumišo: terkš barkš šoblelės — aštrus liežuvei, tfu — tfu! kits — kitam į akis, ir atšoko į savo vietas, pasilikę kožnas prie savo, vien tik pagadinę orą skaitytojams. Nusispjovęs, mečiau į šalį visa; tesizino, sakau! nebekrapštysiu karštų pelenų. O, kad pasisektu pradėti darbūties prietinkamojo laikraščio! Visupirmu steigčiau naikinti seilėtus ginčus.

Vienok, visiškai neminėti „Varpo“ neišpūla; „Tėvynės Sarge“ turi rasti atbalsį šlovingi, naudingi visų laikraščių balsai; išmintingas balsas teneskamba vienamę tiktai laikraštyje, dėl mažo tiktai burelio! Tegu jį išgirsta kūdidžiausi mynia: tam yra paleista. Laikraščiui turi kits — kitą minėti, kiekvieną N, jei verta; nelaimė tik, kad neveikei gali prigauti savo laikę.

Štai iškartu gavau „Varpą“ iš pusės metų. Turinys didelis; graibykis, jei nori, visoje kruvoje; už ko tverties?

Daugalis yra vėta atkartoti, šiek tiek—užmesti; bet nieko to nedarydamas pasakysiu keletą žodžių apskritai. Koks yr', toks yr' „Varpas“ vis-gi negalime nesutikti, jog jis buvo rimčiausiu laikraščiu, turįs jau nemažai nūpelnų. Jis arp įvairių — įvairiausių kliučių išbuvo štai jau par aštūnerius metus, paturiamas paveikslingu rupesčiu burelio lietuvių. Neminėdamas apie pripildymą lakštų atitinkančią medžiagą, parodysiu da-gi jų išsižadėjimą, nusiplėšimą ant išdavimo, nes mažas skaitlius skaitytojų neapmoka gal ir pusės kašto. Jis yra pirmūju laikraščiu, įtaisytu ant tvirto buvio pamato. Jo turinys žadino ir žadina iš miego lietuvius ir jungia jų į kruvą: Jam dėkui už pasilikimą kas kart daugėsno skaitliaus mokytų lietuvių savo tėvynėje.

Tai yra pati geroji pusė „Varpo“; tamę gal slėpias priežastis, jog „Varpas“ yra daugiau agitatoriškas, negu mokslo laikraštis.

„V.“ rašomas tiktai dėl civilizūtų jau kitusę kraštusę lietuvių; už tat paprastos mokslo dirvos stovi dirvonais. O gailu, jog rėts kas iš specialistų užsiima savo šaką. Kitados kilo pačiamę „V.“ klaidus balsas: ką jis čė (Varpę) mus mokina, kad mes tą patį kitur ir da geriaus rasime! Tikriaus butu pasakius: kam mes jieškosime to kitur, ką namie galime atrasti? prisidurdami tik iš kitur. Politiška ekonomija, juris — prudencija, medicina, nera tai vis bažnyčios altorius, prie kurio prisiantinti gali tik tam pašvesti; kaip gydytojui rupi tautiška teisdarystė, teip advokatui — fiziologija ir gigiena, o paprastam inteligentui, be speciališko mokslo, ir tas, ir kitas. Visų mokslų nė pradžia nepradėta, visas sylas įtempame tik susišiundymui; tikrą apšvietos dalyką atidėdamę laikams su liūsią spaudą. Aš neužmetu, tiktai gailiūs, jog teip nėra: žinau mūsų padėjimą, žinau, jog pirma daug reikia išrauti, kol pradėsime sėti. Nors tadą „Varpas“ vadinas mokslo laikraščiu, bet vis-gi jamę yra didelė spraga, laukianti nū specialistų užtaisymo. Iš visų mokslo šakų ypatingą „V.“ atidą turėjo laimę atkreipti ant savęs dalykai iš politiškos ekonomijos. Pažinimas apskritai ekonomijos, o ypatingai tautiškos — svarbus ir geistinas daiktas; malonei sveikiname tokius artikus, kaip p. J. B.: „Evoliucija ukininkystės Lietuvoje“ (Nr 6.); tokių

vienok nedaug: didžioji dalis, tai atbalsei užsieninių radikalų arba socialistų „darbininkų klausimas“. Darbininkų klausimas pas mus negirdėtas, nors bėdnu vargdienių — ordinarninkų, ar ten trobelninkų turime šiek tiek. Vėl-gi tie sociališkai ar ten socialistiškai užmanymai, tankiausei dori savo pamatę, bet nedori pasiekimę ir neapribūti galę, nesidūda įvykdinti praktiškamę gyvenimę, bereikalo, pagal manę, užima laiką ir galvas gerųjų rašėjų. Sekti naują dvasios apsiereškima reikia, bet aną platinti čė, kamę prie geriausiųjų sanlygų gali įvykti po Matuzaliaus metų, o tūtarpu dėl jų užmiršti tukstančius prašančių išpildymo ant tų pėdų reikalų. kaip tai dalykūšę pradžios mokslų, ištyrimo tėvynės ir jos gyvenimo apsiereškimų, (J. Berželis: „Reikalingumas statistikos“ N 6). tai yra mažiausei ne užto galo griebties. Leidžiu skaitytojams sudyti ar pridera „literatūros, politikos ir mokslo“ laikraščiui užsiimti kartais (N 4) bemaž ko vientik sociališkais klausimais. Man regis, tai anormalija. Uliausei atsidavusiu socialistiškai — ekonomiškiems dalykams yra p. J. Š. — s, rašėjas, su mokslu ir talentu, kurio žodžiūšę randas daug patėmijimo verto. Antras toks pat vyras p. Jonaitis apart daugybės labai naudingų, su dideliu malonumu skaitomų artikulų, kaip tai: „Čėkų Mokyklų Matica“ N 3 ir 4, „Dėl klausimo apie alfabetą lietuviams“ Ginkeno N 6 (iš „Žiwaja starina“). „Lietuvei ir rūsiskas alfabetas“ M. Lozoraičio (iš ten pat N 7, apdovanojo mus compendium „socializmo ir mūsų ekonomišķų uždūčių“ net visoje pusėje N 4. Nors pagal manę užsikimšti visokiomis doktrinomis politiķų ir ekonomišķų partijų mums neverta (Europai nepadiktavosime pamatų dėl susstatymo viešpatyščių) ir nelaikas (turint ką kitą ant galvos;) nors pripažintumem neverta esą „mokslo“ vyrams rymūti daugiauisei ant sociališķos ekenomijos, — vienok toli esame nū pasakymo, jog ir tie artikulai praeina be naudos, nepamokinę. Rašėjai mislias išguldo pilnai, aiškei, gražioje kalboje; supranti, ką yra skaitęš, ką nori pasakyti, neteip, kaip panašio turinio artikulai „Naujos Gėdynės“. Tegu „Varpas“ supažindina mus su kitomis mokslo daliomis, kaip su idėjomis socialistišķos partijos, busime užganėdyti. Toliaus „literatūros“ straipsnis, kad ne p. V. Kapsas, butu visai tuščias. Kamę

yra „politikos“ dalis, nežinome. Tūtarpu, begne greičiaus pasigirtumem prieš kitus, pasidarę, žinoma, visai gerai, su literatūriškais veikalais, kaip su savo socializmu? Latvei — aiškus ir suprantamas paveikslas.

Apskritai sakant, pavadinti „Varpa“ „literatūros, politikos ir mokslo“ laikraščiu yra par daug; galėtumem tiktai tada, kad artikulus įtrauktumem vienkart į straipsnius literatūros politikos ir mokslo pagal mokslškai — literatūrišką jų sutaisymą. Vertimų iš svetimų kalbų turime nemažai, labiausei iš rusiško, bet stačei stoka mums nūsavių veikalų, tokių kaip „Vilkienė“ Bitės ir kitokių.

Minėjome Vincentą Kapsą. Yra tai sandarbininkas „Varpo“, visuseniausis, nes nū pat pradžios, visą galvą praugęs kitus. Apart feljetono „Tėvyniški Varpai“, dūda jis mums nemažai artikulų, eilių, o įpatingai gerai verstu iš lenkiško poezijų. Šitai šimet seilę rydamę skaitome Asnyko tragediją: „Keistutis“ (iš lenkiško). Kapsas yra tai žmogus su devyneis talentais ir su dešimtų . . . . kaip girdėjome — nesveikatą (širdį gela, jog lietuviams visūmet turi ko norint trukti, jei ne kito ko; tai sveikatos!) P.V.K. rašėjas nekūmet neprivargstas, rašėjas su talentu, su išdabintu stilium, yra gyvu paveikslu visiems mums, verčiantiems savo tinginį ant užsiėmimų ir nesveikatos; kas numylės tėvynę teip, kaip. p. V. Kap., tas visa priveiks, dūk tik, Dieve, anam ilgą gyvenimą!

Kas bemažo! ir tas garbingas „Varpininkas“ kartais iš **niekų** patetiškai sušaukia: „Oi, lietuvei, lietuvei, kada-gi“ ir t. pan.; o kartais, apsišarvojęs „mokslu ir liogiką“, pats drožia tokią neliogiką, žodžius vienus kitiems priešinančius, kad net paraudonūji: „nejaugi autorius „Varpų“ . . . . ir tt, (Žiur. N 1).

Prie tų trijų vyrų pagal teisybės prikimba romus gyvenimę ir raštūšę p. Nenuorama su savo „Ruožais iš Lietuvos gyvenimo“ (Nr. 1. 5) malonei skaitomus ir daug interesingo pasakančius. Pagal teisybės prigulėtu če ir visiems žinomas pasakininkas p. A. iš B.; bet veltū ano jieškome ant lapų. Kur dingo? Tariau, permainė savo slapyvardą ir steigiaus pažintį ex ungue leonem, ir apsirikan: jo nesą!

Šeip jau autorių — minorum gentium — yra apščeii, bet kadangi jie pasirodė arba pirmą kart, arba labai retai, sunku ką nors pasakyti. „Varpo“ artikulušę tų, antros eilios autorių, yra didelis įvairumas, nors ir ne taip didelis rimtumas.

Į vieną suvedus visa, ką-gi pasakysiu „Tėvynės Sargo“ skaitytojams apie skaitymą „Varpo“? Tiems, kurie mokslu augščiaus stovi ir gali kritiškai žiurėti į padūtą medžiagą, rodijame neapleisti neperskaičius, nė vieno N, nes tokie atmes, ką ras utopišką- arba prieš krikščionišką („Varpo“ idėjos nesutinka su idėjomis bendrybių ant krikščioniško pamato (žiur. Nr. 8, 1895 m.)! krikščioniją radikalų papročiu steigias parodyti kaipo produktą vienų kunigų fanatizmo, o kitų paklydimų, bet vis-gi „klerikalų“ simpatizūja su „Naują Gadynę“, nes turi darbininką, abiems tarnaujantį (Budvietis) su tūpačiu tavoru — pikta kuni-gija); tū tarpu išsirinkę daugybę visokių naudingų žinių. Mažesnio mokslo žmoniams jis neteip tinka, kaip savo vodingą (kartais) tendenciją, taip ir augštą kalbą.

„Varpas“ riebiomis litaromis ant pirmojo lakšto turi išsirašyti savo sandarbininko p. Š. s. (Nr. 2) žodžius: „Dėlto svarbiausi mūsų uždūtė — platinti, populiarizūti, mokslą, apšviesti žmones, supažindinti jūs su gamtos mokslais ir išaiškinti įstatymus visokių apsireiškimų gamtoje ir draugijoje, parodyti kelius kultūros ir sąlygas pasigerinimo žmogaus buvio.“ Ūtinam!

Vaišgantas.

II.

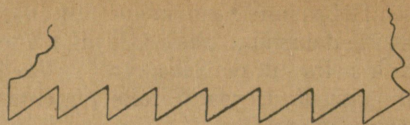
Patarmės dėl staliorių.

Skirsnys II. Padargai.

§ 1. Stalioriškų pjuklų a) įvairios rušės, b) galandimas, c) dantų iškraipymas.

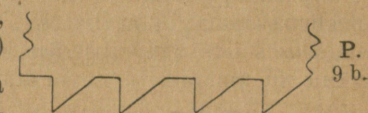
a) Pjuklų vartojimas ir jų sąstata visiems žinoma; todėl čė svarbiūsius dalykus tepriminsime.

Minkštam medžiui pjauti jų dera pjuklelis su stambiais, t. y. didesniais dantimis (P. 9a.) Kartais, tokiūšę pjuklūšę nū vieno dančio lik antro yra tušti tarpai, dėl sutilpimo žiogspirų, arba trinų (P. 9b. ir P. 9c.)

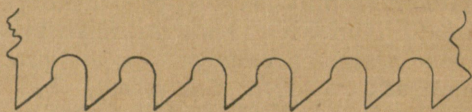

P. 9a.

Išilgai medžią pjauti jų dera pjukleliai su nuknabusiais dantimis, kaip parodyta ant P. 10; minkštiems medžiams išilginio pjuklo dančio ašmeninis kampas turi

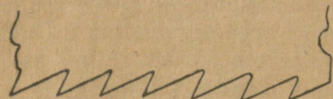
P. 9 b.

P. 9c.

45°, kietiems — 47,5°.

Paprastasis stalioriškasis pjuklelis turi dantis teip parengtus, kad derētu abejeip pjauti: išilgai ir skersai (v. P. 11a.); toks pjuk-

P. 10.

lelis ant 1 colio turi apie 5 dantis.

Apie didžiūsius pjuklus kaip išilginius (lentpjovių), teip skersinius (triob dirbių) ir nekalbėsime, kaipo apie dalykus nestalčiai stalorių atsiekiančius.

Smulkesniam darbui ir pjuklelį reikia priskirti su smulkesniais dantimis. Dirbant skrynas, skrynelės, stalčius, ramus ir t. p., kertėms supjauti vartojami pjukleliai, turintieji 6 arba 7 dantis ant 1 colio; dar smulkesniam darbui yra pjukleliai su 15 dantų ant 1 colio, o patįs pjukleliai turi apie $\frac{1}{3}$ colio platumo.

Piguroms, arba braižiniams, išpjauti į įvairias kreivas linijas dera pjuklelis, turįs $\frac{1}{4}$ colio platumo, o dantis 8 ant 1 colio ir plačiai iškreipytus, kad platesnis būtų takas, kad lengviaus galētu pakreipti pagal užbrėžtą kreivą liniją. Vienas galas tokio pjuklelio turi būti lengvai atkabnamas, kad galētu įkišti į išgręžtą skylę ir vėl prikabinti; teip galima išpjauti piguriškąs kiaurines, arba skyles.

Augščiaus primintieji pjuklai yra aptaisomi į medinius ramus, arba karkles; pagal reikalą galima jie daugiaus ar mažiaus

įtempti virvelę, per vidurį sukamą medeliu. Pabaigus darbą, reikia įtempimą atleisti, kad nū oro permainos arba nū užgavimo netruktu pjuklelis.

Ant P. 11 parodytasis pjuklelis neturi ramų, arba karklių, bet kotą (rankinę) iš plačiojo galo pridėta. Šis pjuklelis yra labai parankus, visur su jūm galima pareiti, dėlto kad nekliuna ramai, jūm galima platus ir ilgus plotus, kaip antai didelius stalus, pusiau perpjauti, ko mes jokia būdu nepadarytume su raminju, arba karkliniu pjukleliu. Vadinas „plačiūju“ arba „peiliniu

pjukleliu“. Teipojau ir siaurasis „kiaurinpjuvis pjuklelis“

vadinamasis „vagių pjuklas“;

labai parankus yra išpjauti skylėms, arba kiaurinėms, su visokiomis piguromis, arba šaip sau skylę tokioje vietoje, kur negalima preiti su kitais pjuklais.

(Veizdėk P.12)

Tokio pjuklo

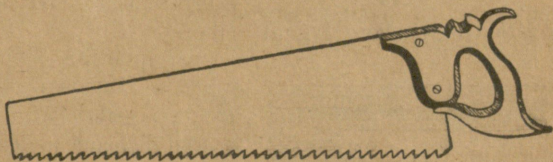
tysę yra daug storesnis; nugaroje, arba briaunoje daug plonesnis; per tatau ir neiškraipius dantų, gerai ir lengvai pjauna, darydamas priderančio platumo pjuvį. Šis pjuklelis reikia kad butu tiek storas, kad nelinktu pjaunant ($\frac{1}{20}$ iki $\frac{1}{12}$ colio); prie koto platesnis, toliaus eina siauryn, galas visiškai smailus.

Brangiems kietiems užrubežiniams medžiams (kaip antai jūdmedis, arba heban) pjauti yra tam tikras pjuklelis (veizdėk

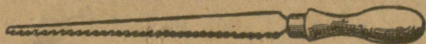
13 P.) su geležinę apitaisą, dantimis smulkiais ir labai kietai užgrudytais; pats pjuklelis yra plonas.

Toksai pat pjuklelis dera pjauti metalui (tai yra: variui, geležei ir k.).

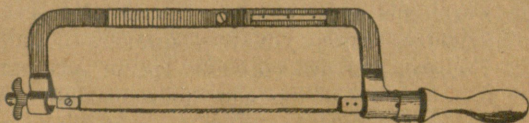
Jei kartais priseina įpjauti maž-daug gilų bryžį ant kokio blato, arba ploto, bet teip, kad įpjuvis nepreitu prie krašto,

P. 11.

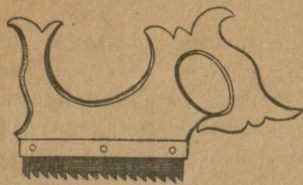

P. 12.

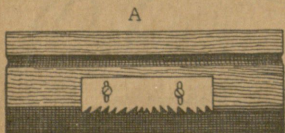
P. 13.

tūkart nedera augščiau primintieji pjūkļai; tam tikslui yra tam tikras pjūklelis (v. p. 14) trumpas, su dviem kotais, abiem rankom traukiamas į savę. Pjūklelio ilgumas 7 coliai, dantis 8 ant 1 colio, atgręžti ant meistro ir pjauna traukiant ant savęs, bet ne stumant, tai yra: kiteip neg kiti pjūkļai. Vadinas „varinis“ pjūklelis. „Špuntinis pjūklelis“ vartojasi, kai reikia padirbti įpjūvį lygiame atstume nū gilumo. Ant p. 15 parodytas yra špuntinis pjūklelis dviejose išvaizdose: iš šalies (A) ir iš galo (B). Pjūklelio geležėlė dirbama neilgesnė per 7 colius; skykelės dėl šrubų dirbasi pailgūtinis skersai geležėlę,

P. 14.

krašto ir visiškai lygaus

A

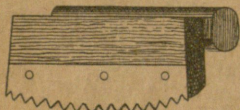

B

P. 15.

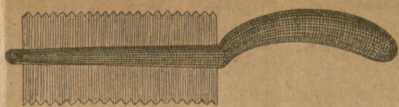
kad galētu nustatyti tinkamo gilumo įpjūvį. Pjūklelio dantis nū vidurio nuknabinti vienoje pusėje į vieną šalį, antroje pusėje į antrą, pertatai pjauna į abi pusi, tai yra: ir stumant nū savęs ir traukiant ant savęs. Špuntinio pjūklelio apitaisa yra truputį ilgesnė už geležėlę ir panaši į abliaus apitaisą, kaip galima regėti ant p. 15. Kad galima butu nustatyti tinkamą atstumą nū krašto pjaunamojo dalyko, kartais dirba apitaisą prakečiamą (arba praplečiamą). Šioksai pjūklelis vertas yra pavesti stalioriams, dėlto, kad darbui suteikia spartumą (spėrumą) ir labai teisingus dūda užpjūvius; reikia priminti, kad špuntiniu pjūkleliu daug greičiaus ir teisingiaus galima nuimti kraštus, kaip su falzhobel (falegobel).

Pornierius geba pjauti peiliu it toši; bet nekurios užrubežinių medžių rūšės yra teip griaudžios (kaip antai jūdmedis, arba heban), jog jų pornieriai peiliu pjaunami trupa. Todėl išrado tokį pjūklelį pjauti kietiesnems pornieriams (veizdėk p. 16). Dantis smulkus ir labai aštrus. Pjausto it peiliu, tai yra: prideda prie pjaunamosios vietos liniją, ir pjauna.

P. 16.

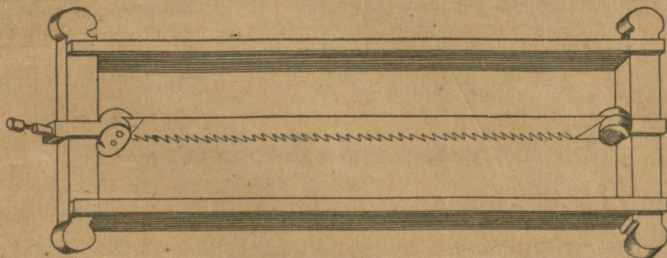

P. 17.

„Špānpjuklis“, parodytas ant 18 p., be maž ko vienintėliai artojasi tiktai pjaunant brangesniosias medžių rūšes (sortus) į ploniausias lenteles, arba pornierius. Medgalį arba roną (raštelį)

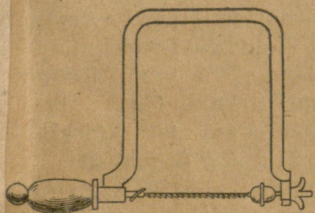
Ant 17 p. regėteis pjuklelis, deras užpjaustyti ker-tėms klejūjant pornierius. Vartojamasis budas yra aiškus.

P. 18.

pjauna šiokiū pjuklu du darbiniku nusitvėrę už ramo galų; galima pjauti it lentas: ant ožių paguldžius, arba išrubavus į varstotą (tokiu budu antai, pjaunama namūdarbiai pornieriai iš beržo, ūsio, klevo ir kitų medžių rauplės, arba rėtos).

„Laubzega“ (v. p. 19) yra tai pleniausias pjuklelis ploniausioms lentelėms pjaustyti į įvairias piguras, arba braižinius, žinomus vardu „ažuriškų darbų“ — staliorių darbe retai vartojamas, negut prie mozaikos ir inkrustacijos.

P. 19.

Ant. Dailidė.

Klaidų atitaisymas straipsnyje „Maliava“ Nr. 7.

Ant 43 pusl. pabangoje penktos eilios išleistas žodis „plonu“, eilioje 26 po žodžeis „lik antram“ išleista: „reikia palukėti lik visai nudžiunant; tepti“ . . . . .

eilioje 31 vietoje „ahromgelb“ — turi būti „chromgelb“.

eilioje 38 vietoje „frankjurtiškės“ — reikia „frankfurtiškės“.

Ant 44 pusl. eilioje 11 vietoje „vienotiškį“ — turi būti „venetiškį“.

eilioje 26 vietoje „vilgytas“ — reikia „kildytas“.

- eilioje 31 parašyta „švediški“ — turi būti „švediskė“.
 eilioje 32 parašyta „kalafenyos“ — reikia-gi „kalafonijos“.
 eilioje 37 parašyta „kalafanya“ — turi būti „kalafonija“.
 eilioje 42 po žodžiu „šlapios“ — išleista „**aliejinės**“.
 Ant 45 pusl. eilioje 10 parašyta „švediški“ — o reikia „švediskė“
 eilioje 12 parašyta „medinio (smalos)“ — turi būti „medinės smalos“.
 eilioje 13 vietoje „sutrinto“ — reikia „sutrintos“.
 eilioje 15 parašyta „semėnio aliejaus“ — turi būti „**sėmeninio aliejaus**“.
 eilioje 16 parašyta „išukelą“ — reikia-gi „išukele“.
 eilioje 28 po žodžiu „lotiniškai“ — išleista „**alumen, rusiškai**“...
 eilioje 42 parašyta „neišdžiunant“ — o reikia „**išdžiunant**“.
 Ant 46 pusl. 9 eilioje vietoje „gnimsams“ — turi būti „**gzimsams**“.
 36 eilioje parašyta „Frankjurtiškės“ — turi-gi būti „Frankfurtiškės“.

Apgarsinimai.

„Garsas Amerikos Lietuvių“

geriausias ir pigiausias nedėlinis Amerikos lietuviškas laikraštis. Padūda naujausias žinias iš viso svieto ir iš Amerikos. Teipo-gi praneša savo skaitytojams daug žinių apie darbus t. y. kur kaip darbas einasi Amerikos miestuose.

„Garsas“ talpina teipo-gi puikias istorijas dėl pasiškaitymo. Yra tai tikrai katalikiškas laikraštis; redaktoriumi jo yra kun. A. M. Miliukas, žinomas lietuviams, kaipo pertaisytojas anais metais „Vienybės Lietuvinkų“.

Kiekvienas privalo skaityti „Garsą“, o ypat tie, kurie nori kelianti į Ameriką, arba gauti gerą darbą.

„Garsas Amerikos Lietuvių“ kaštūja ant metų Amerikoje 1 dolerį. (Prusūse prisiunčiant į parubežį) 5 markes.

„Tėvynės Sargas“ skaitytojams, kurie užsisteliūs „Garsą“ per „Tėvynės Sargo“ redakciją, jis kaštūs tik keturias markes su prisiuntimu į Tilžę arba į parubežį.

„Garso“ antrašas: Garsas Publishing Co. Shenandoah, Pa.

Atsakas redaktorius F. Saunus Tilžėje; prie jo siųst raštus, rankraščius ir pinigūs; pas jį teipogi laikraščio krautuve. Antrašas: Herrn F. Saunus, Tilsit, Wasserstr.

Spaudinta pas J. Šenkę, Tilžėje.